

„PROJEKT”

Załącznik nr 1 do uchwały nr
Rady Gminy Ciasna z dnia2016r.

Strategia
Rozwiązywania Problemów
Społecznych
w Gminie Ciasna
na lata 2016-2025

Ciasna 2016

Spis treści

Spis treści	2
1. Wstęp.....	3
2. Metodologia opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025	4
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Ciasna	7
3.1. Położenie geograficzne.....	7
3.2. Sytuacja demograficzna Gminy Ciasna.....	8
3.3. Sytuacja ekonomiczna mieszkańców Gminy Ciasna.....	18
3.4. Sytuacja mieszkaniowa w Gminie Ciasna	22
3.5. Ochrona zdrowia mieszkańców Gminy Ciasna	24
3.6. Identyfikacja problemów społecznych na obszarze Gminy Ciasna	24
3.6.1. Charakterystyka głównych problemów społecznych	24
3.6.3. Klasyfikacja problemów społecznych pod względem ich natężenia	38
3.7. Infrastruktura i zasoby społeczne.....	41
3.8. Analiza SWOT w zakresie rozwiązywania problemów społecznych Gminy Ciasna	43
4. Założenia strategiczne	45
4.1. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025.....	45
4.2. Kierunki i zakres działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych.....	46
5. Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016-2025	47
5.1. Cel główny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016-2025	47
5.2. Cele szczegółowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016-2025	47
5.3. Wskaźniki realizacji celów strategicznych	48
5.4. Monitoring realizacji celów i działań strategicznych.....	50
6. Opis sposobu realizacji strategii oraz działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych...	51
7. Ramy finansowe strategii oraz źródła finansowania wydatków związanych z realizacją działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych	52
8. Informacja i promocja wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016-2025	53
9. Zasady aktualizacji i wprowadzania zmian w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025.	53
10. Harmonogram wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025	55

1. Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016 – 2025 jest wieloletnim dokumentem planistycznym, prezentującym komplementarne podejście do istniejących lub pojawiających się problemów społecznych na terenie Gminy, a jednocześnie dokumentem stanowiącym podstawę do wdrażania działań zapoczątkowanych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna do 2015 roku” przyjętej uchwałą Nr XVI/120/2004 Rady Gminy Ciasna z dnia 30.03.2004 roku.

Strategia na lata 2016-2025 nawiązuje do celów i założeń strategii rozwiązywania problemów społecznych realizowanej w latach 2004 -2015, które stały się wyznacznikiem zmian społeczności lokalnej.

W okresie od 2007 do 2015 roku zapoczątkowano proces tworzenia kompleksowego i spójnego systemu wspierania mieszkańców Gminy w pokonywaniu różnorodnych trudności i rozwiązywaniu problemów z wykorzystaniem zasobów i środków własnych, zasobów gminy oraz źródeł finansowania zewnętrznego, co przyniosło widoczną zmianę w poprawie sytuacji wspólnoty lokalnej.

Wprowadzenie trwałej zmiany społecznej wymaga dalszej aktywności, nakierowanej na budowanie zintegrowanego systemu wsparcia społecznego, umożliwiającego zrównoważony rozwój wszystkim mieszkańcom Gminy Ciasna poprzez włączenie społeczne a także zapobieganie wykluczeniu i marginalizacji środowisk, osób i grup społecznych.

Działania samorządu gminnego na rzecz społeczności lokalnej zaplanowane w ramach wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025 będą więc kontynuacją przyjętych kierunków lokalnej polityki społecznej w powiązaniu z polityką gospodarczą Gminy.

Priorytetem działań strategicznych będzie utrzymanie poziomu rozwoju gospodarczego oraz rozwiązywanie problemów społecznych w takim zakresie, jaki udało się osiągnąć dzięki realizacji celów strategicznych w latach 2004-2015.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016 -2025 odnosi się do problematyki przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu, wskazując jednocześnie nowy kontekst rozwiązywania problemów społecznych, przez co stanowi komplementarne uzupełnienie koncepcji rozwoju Gminy o istotne kwestie społeczne.

Realizacja Strategii obejmuje dziesięcioletni horyzont czasowy rozpoczynający się od 1 stycznia 2016 roku, trwający do 31 grudnia 2025 roku. Wskazanie takiego okresu realizacji celów strategicznych jest uzasadnione ze względu na zachodzące zmiany społeczne, zmieniającą się sytuację demograficzną, a także ze względu na stan gospodarki i utrzymanie spójności z planami rozwoju Gminy Ciasna. Jest to optymalny okres, na jaki można zaplanować realizację celów strategicznych oraz wprowadzić trwałe i zauważalne zmiany w życiu mieszkańców Gminy.

Podstawę prawną do opracowania i wdrożenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna stanowi zapis zawarty w art. 17 ust.1. pkt.1¹ ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (j. t. Dz.U. z 2016 r., poz. 930).

2. Metodologia opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025 jest dokumentem, który obejmuje wiele obszarów, kwestii i problemów, mających wpływ na jakość życia mieszkańców Gminy.

Uzasadnieniem dla jej opracowania i wdrożenia jest konieczność zaplanowania takich zmian społecznych, które umożliwiłyby zrównoważony rozwój oraz rozwiązywanie problemów społecznych mieszkańców Gminy Ciasna z wykorzystaniem zasobów i potencjału zarówno miejscowych instytucji jak i przedstawicieli społeczności lokalnej.

W treści dokumentu szczególne miejsce zajmują obszary i działania umożliwiające osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne zasoby, uprawnienia i możliwości.

Metodologia opracowania strategii wynika głównie z treści zapisów zawartych w art.16b ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej². Zgodnie ze wskazaniem zawartym w treści powołanego zapisu strategia zawiera:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań.

Dokument strategii wskazuje ponadto sposób monitorowania wskaźników, określa zasady ewaluacji i aktualizacji treści zawartych w opracowaniu oraz promocji działań podejmowanych na poziomie lokalnym.

Diagnoza sytuacji społecznej i ekonomicznej Gminy Ciasna jest opracowana z dużym uszczegółowieniem obszarów, w których mogą pojawiać się niepożądane zjawiska społeczne.

Dla potrzeb opracowania niniejszej Strategii diagnoza została przeprowadzona metodą analizy dokumentów statystycznych, głównie sprawozdań MPiPS³ ze świadczeń pieniężnych i w naturze udzielanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ciasnej w

¹ Zgodnie z treścią powołanego przepisu, do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnie ryzyka.

² Ustawa opublikowana w Dz. U. z 2016 r. poz. 930.

³ Sprawozdanie MPiPS-03 jest dokumentem statystyki publicznej, obrazującym stan problemów społecznych przez pryzmat świadczeń pieniężnych w naturze i usługach, udzielanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, osobom kwalifikującym się do tych świadczeń po spełnieniu kryteriów ustalonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930).

latach 2011-2015 oraz danych statystycznych z lat 2010-2015, obrazujących poziom życia mieszkańców i rozwój Gminy Ciasna dostępnych w Banku Danych Lokalnych GUS.

Do analizy danych wybrano pięcioletni horyzont czasowy, pokazujący istotne zmiany w obszarze problemów społecznych. W diagnozie nie korzystano z danych 2016 roku, które w okresie opracowywania niniejszej strategii nie były jeszcze kompletne, a ich fragmentaryczne zastosowanie nie znajdowało uzasadnienia w porównywaniu i analizowaniu danych za pełny rok kalendarzowy.

Do uzupełnienia diagnozy sytuacji Gminy Ciasna wykorzystano także fragmenty „Analizy zasobów pomocy społecznej Gminy za 2015 rok”, która jest sporządzana corocznie zgodnie z treścią art. 16a przywoływanej już ustawy o pomocy społecznej, pokazując możliwości i zasoby gminy niezbędne do rozwiązywania problemów społecznych.

W opracowaniu diagnozy wykorzystano też opinie przedstawicieli lokalnych instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych oraz opinie przedstawicieli społeczności lokalnej, uzyskane w trakcie konsultacji społecznych.

Do definiowania problemów społecznych na obszarze Gminy Ciasna zastosowano między innymi wskaźnik kwalifikacji⁴ do świadczeń pomocy społecznej zakładając, że osoby i rodziny, które skorzystały z pomocy i wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ciasnej doświadczają rozmaitych trudności definiowanych w kategoriach problemu społecznego (np. bezrobocie, przemoc itp.), stanowią więc obiektywnie wybraną próbę reprezentatywną spośród wszystkich mieszkańców gminy, potwierdzającą występowanie określonego problemu społecznego.

Prognoza zmian społecznych oparta została na szczegółowej analizie sytuacji Gminy Ciasna oraz badaniu obszarów problemowych. Analizie poddano też możliwości rozwiązywania problemów społecznych z uwzględnieniem istniejącej infrastruktury i potencjału społecznego jakim dysponuje Gmina.

W dokumencie Strategii określono cel główny, cele szczegółowe i działania zmierzające do rozwiązania lub zminimalizowania skutków problemów społecznych, zidentyfikowanych na terenie Gminy. Cele strategiczne wyznaczono zgodnie z koncepcją S.M.A.R.T.⁵, która zwiększa szansę na ich osiągnięcie. Zgodnie z tą koncepcją sformułowane cele **szczególne** – zawierają konkretny a jednocześnie prosty, jednoznaczny przekaz, a ich zrozumienie nie powinno stanowić kłopotu i pozostawiać miejsca na luźną interpretację, **mierzalne** tj. sformułowane tak, że można liczbowo wyrazić stopień ich realizacji lub przynajmniej umożliwić jednoznaczny „sprawdzalność” tej realizacji, **adekwatne** do możliwości wykonawców, a jednocześnie atrakcyjne dla społeczności pod względem rezultatów, **realne** tj. możliwe do osiągnięcia oraz **terminowe**, określone konkretnym przedziałem czasowym.

Do oszacowania wskaźników realizacji celu wykorzystano regułę CREAM⁶, co oznacza, że wskaźniki określone dla danego celu i zadań niezbędnych do jego osiągnięcia

⁴ Jako wskaźnik kwalifikacji uznano liczbę osób zakwalifikowanych do udzielenia pomocy po spełnieniu kryterium określonego w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163 z późn. zm.).

⁵ SMART (z ang. *Simple, Measurable, Achievable, Relevant, Timely defined*,) – koncepcja formułowania celów w dziedzinie planowania, będąca zbiorem pięciu postulatów dotyczących cech, którymi powinien się charakteryzować poprawnie sformułowany cel.

⁶ CREAM (z ang. *C-clear, R-relevant, E-economic, A-adequate, M-monitorable*) reguła stosowana w ramach wdrażania projektów, programów i przedsięwzięć mających na celu uzyskanie realnej zmiany społecznej z wykorzystaniem jak najmniejszych nakładów dla jak najlepszych rezultatów.

są: **precyzyjne** – jasno zdefiniowane i bezsporne (C-clear), **odpowiadające przedmiotowi pomiaru** i jego oceny (R-relevant), **ekonomiczne** – mogą być mierzone w ramach racjonalnych kosztów (E-economic), **adekwatne** – dostarczające wystarczającej informacji na temat realizacji strategii i postępu w procesie jej wdrażania (A-adequate) oraz **mieralne** – łatwe do zmierzenia i podlegające niezależnej walidacji (M-monitorable).

Kierunki zmian zostały zaplanowane z uwzględnieniem podstawowych zasad polityki społecznej, w tym zasady pomocniczości⁷, zasady szerokiego zasięgu skutków⁸ oraz zasady partycypacji społecznej⁹. Wiele uwagi poświęcono działaniom profilaktycznym i zaradczym, aby nie dopuścić do wystąpienia sytuacji problemowych w funkcjonowaniu społeczności lokalnej Gminy Ciasna.

System wdrażania działań strategicznych oparto na gminnych programach o charakterze obligatoryjnym i fakultatywnym, odnoszących się do rozwiązywania poszczególnych problemów zdiagnozowanych na obszarze Gminy. W procesie wdrażania strategii przewidziano także zastosowanie różnorodnych projektów, w tym projektów socjalnych oraz innych narzędzi wsparcia i aktywizacji adresowanych do różnych beneficjentów (odbiorców działań). Proponowany system wdrażania strategii może być modyfikowany zgodnie z określonymi w strategii zasadami, jeśli wystąpią uzasadnione potrzeby, a samorząd gminy podejmie stosowne uchwały.

W procesie monitorowania i oceny postępów w realizacji strategii uwzględniono obowiązek prowadzenia statystyki publicznej oraz informowanie przedstawicieli samorządu gminy i społeczności lokalnej o efektach i rezultatach uzyskiwanych w trakcie wdrażania strategii w formie sprawozdań rocznych, składanych Radzie Gminy oraz publikowanych w formach zwyczajowo przyjętych przez samorząd.

Dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych podlega uchwaleniu w trybie określonym przepisami o samorządzie gminy, po uprzednim przeprowadzeniu konsultacji społecznych, zgodnie z przyjętymi w Gminie Ciasna procedurami.

Treść strategii uwzględnia kontekst europejskiej polityki społecznej, a także politykę państwa, w tym cele zawarte w Strategii Rozwoju Kraju 2007- 2020 przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006 r. Założenia i cele strategii wpisują się w cele Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz założenia polityki rozwoju Gminy Ciasna, uzupełniając te założenia o istotne szczegóły w zakresie niwelowania lub minimalizowania skutków problemów społecznych zagrażających rozwojowi Gminy i jej mieszkańcom.

⁷**Zasada pomocniczości** (inaczej **zasada subsydiarności**) - jedna z najważniejszych zasad pracy socjalnej, która sprowadza się do poglądu, że obowiązkiem społeczności jest wspomaganie jej części składowych w naturalnym rozwoju. Istotnym założeniem jest zakres tej pomocy: społeczność nie może ingerować w sprawy, z którymi poszczególne jednostki są w stanie poradzić sobie same, lecz jedynie tam, gdzie pomoc jest niezbędna.

⁸**Zasada szerokiego zasięgu skutków** jako jedna z wielu identyfikowanych w obszarze polityki społecznej zasad nakazuje podejmowanie działań, których pozytywne rezultaty (skutki) będą odczuwalne przez jak największą liczbę odbiorców usług społecznych, bliska zasadzie powszechności.

⁹**Partycypacja** (z łaciny *particeps* - biorący udział, z ang. *participation* - uczestniczenie) – uczestnictwo, udział jednostek w większej grupie, formacji, projekcie czy instytucji.

3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Ciasna

3.1. Położenie geograficzne

Gmina Ciasna położona jest w północno-zachodniej części województwa śląskiego, w powiecie lublinieckim. Jest najbardziej wysuniętą na północ gminą tego powiatu. Od zachodu graniczy z województwem opolskim. Północno-wschodnią granicę gminy stanowi rzeka Liswarta. W znaczeniu fizyczno-geograficznym obszar Gminy Ciasna znajduje się w obrębie Obniżenia Liswarty. Gmina położona jest niemal w całości w dorzeczu Młynówki - lewego dopływu Liswarty. W ujednoliconym podziale na regiony geograficzne Polski Obniżenie Liswarty zaliczane jest do Wyżyny Śląsko-Krakowskiej i znajduje się w północnej części tego regionu, pomiędzy Progiem Woźnicki i Progiem Herbskim. W znaczeniu historycznym, etnograficznym i kulturowym gmina Ciasna położona jest na obszarze Górnego Śląska - jednego z regionów historycznych Polski.

Powierzchnia gminy obejmuje 134 km² (13 395 ha) i skupia na tym terytorium 9 sołectw: Ciasna, Sieraków Śląski, Zborowskie, Wędzina, Panoszów, Molna, Dzielna, Glinica, Jeżowa. Siedziba urzędu gminy znajduje się w Ciasnej, położonej w południowej części administrowanego terenu. Gmina Ciasna sąsiaduje od południowego-wschodu z gminami Pawonków, Kochanowice i Herby (powiat lubliniecki), od północnego-wschodu z gminą Przystajń (powiat kłobucki), od zachodu z gminami Olesno i Dobrodzień (powiat oleski - województwo opolskie).

Przez obszar gminy Ciasna prowadzi droga krajowa nr 11 Katowice-Poznań. Łączy ona bezpośrednio dwa pobliskie miasta - Lubliniec i Olesno. Przez obszar gminy przebiega również linia kolejowa prowadząca z Poznania i Wrocławia do Katowic. Na terenie gminy znajdują się dwie stacje kolejowe - w Ciasnej i Sierakowie Śląskim.

Lokalizacja Gminy Ciasna na obszarze Powiatu Lublinieckiego.

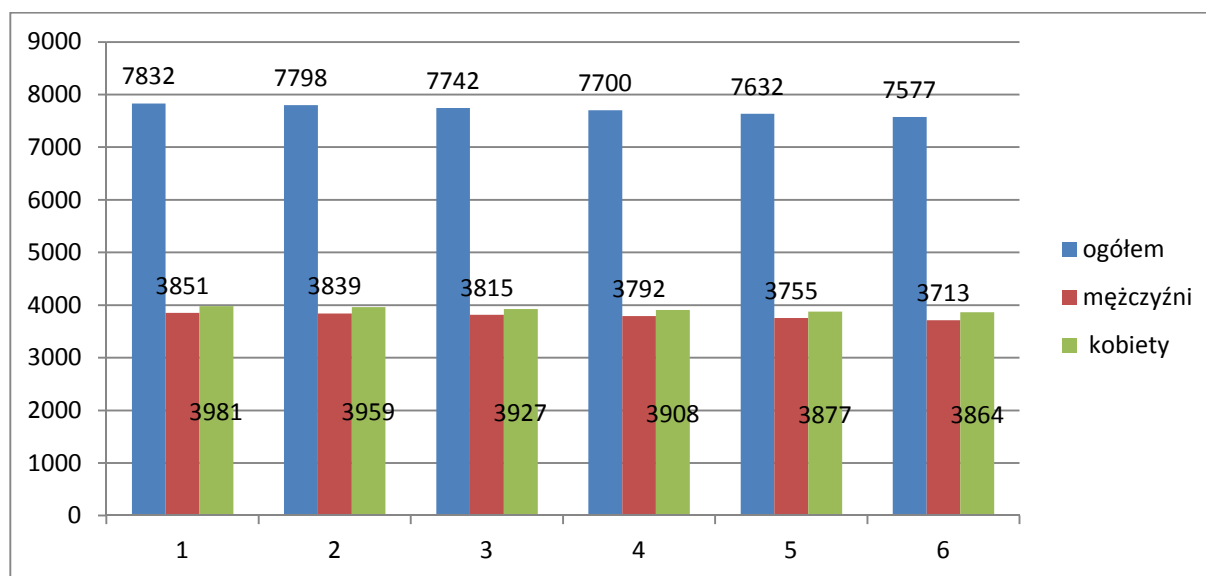

Źródło: www.wikipedia.pl

3.2. Sytuacja demograficzna Gminy Ciasna

Gmina Ciasna należy do średnich gmin województwa śląskiego zarówno pod względem obszaru jak i liczby ludności zamieszkującej Gminę. Od wielu lat liczba ludności zamieszkałej na terytorium Gminy utrzymuje się na poziomie powyżej siedmiu tysięcy. W analizowanym okresie liczba mieszkańców Gminy ulega wyraźnemu zmniejszeniu, co prezentuje poniżej zamieszczony wykres.

Wykres 1 Liczba mieszkańców Gminy Ciasna w latach 2010-2015 według faktycznego miejsca zamieszkania – stan na 31.XII danego roku.

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Wśród mieszkańców obserwuje się liczebną przewagę osób płci żeńskiej. Zjawisko to widoczne jest w całym analizowanym okresie, od 2010 roku. Szczegółowy obraz rozkładu liczebności płci w populacji mieszkańców prezentuje poniżej zamieszczone zestawienie.

Tabela 1 Liczba mieszkańców Gminy Ciasna w latach 2010-2015 według faktycznego miejsca zamieszkania z podziałem na płeć stan na 31.XII danego roku

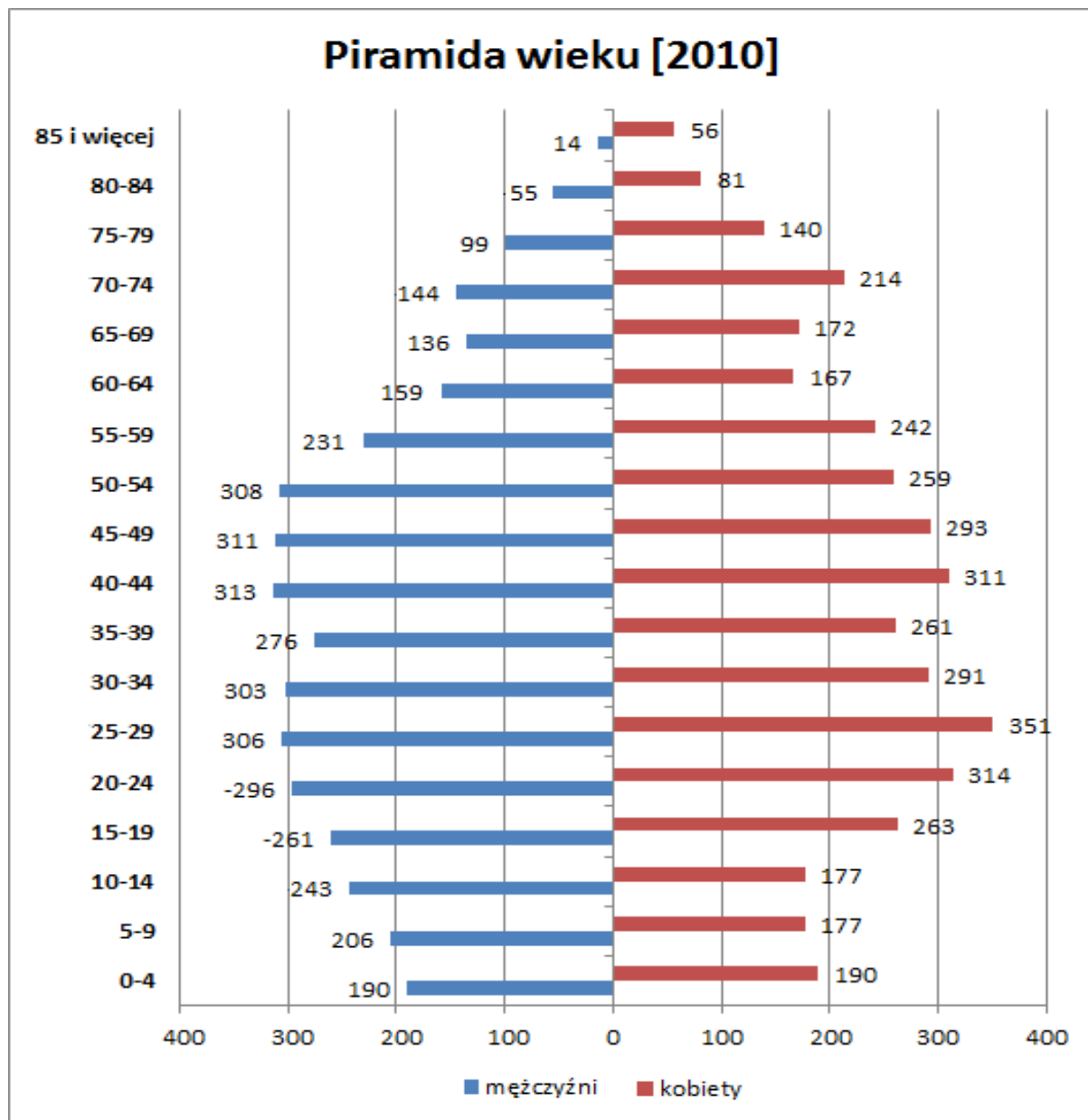
Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	7832	7798	7742	7700	7632	7577
mężczyźni	3851	3839	3815	3792	3755	3713
kobiety	3981	3959	3927	3908	3877	3864

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Znaczącą przewagę płci żeńskiej obserwuje się we wszystkich grupach wiekowych od 0 do 60 lat, co pokazują wykresy w dalszej części rozdziału. Dominacja płci żeńskiej jest

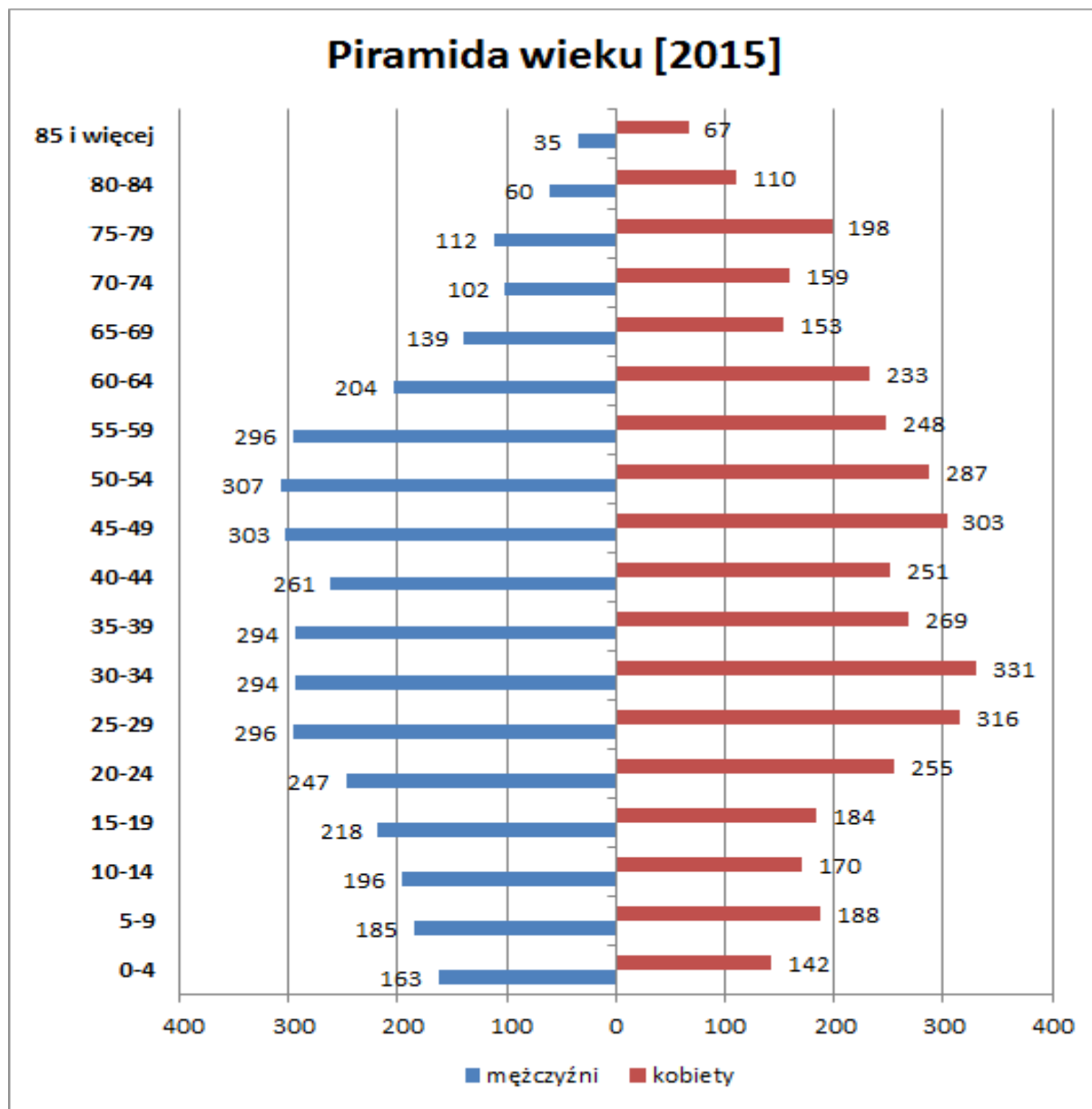
widoczna zarówno na wykresie z 2010 roku jak i kolejnym, obrazującym liczebność populacji Gminy Ciasna w poszczególnych rocznikach według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku.

Wykres 2 Ludność gminy Ciasna w 2010 roku wg. płci w poszczególnych przedziałach wiekowych (Piramida wieku)

Źródło; Bank Danych Lokalnych GUS

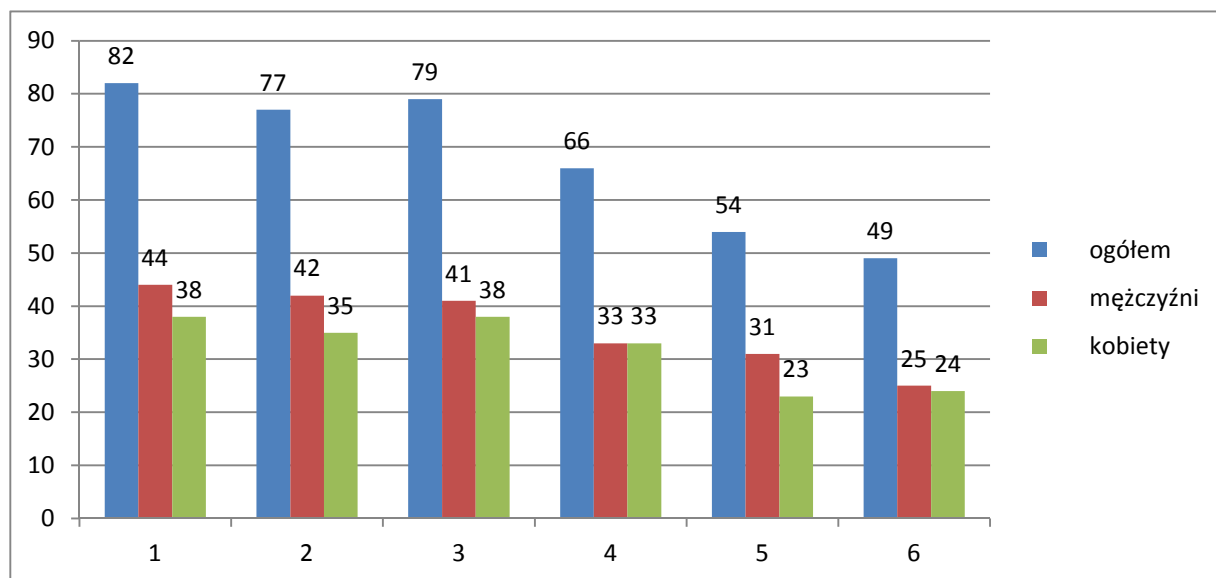
Wykres 3 Ludność gminy Ciasna w 2015 roku wg.płci w poszczególnych przedziałach wiekowych (Piramida wieku)

Według stanu na dzień 31.12.2015 roku wszystkie roczniki powyżej 60 roku życia reprezentowane były liczniej przez kobiety niż przez mężczyzn. Większą liczebność płci męskiej notuje się tylko w rocznikach poniżej 55 roku życia do około 39 roku życia oraz wśród najmłodszych mieszkańców Gminy w rocznikach od 0 do 4 lat i od 10 do 19 lat.

Ogólna liczebność mieszkańców Gminy Ciasna w najmłodszych rocznikach wskazuje tendencję malejącą, co jest odzwierciedleniem zmniejszania się ogólnej liczby mieszkańców Gminy. Malejąca z roku na rok liczba ludności to także skutek innych czynników, które zostaną przeanalizowane w dalszej części opracowania.

Wykres 4 Urodzenia żywe mieszkańców Gminy Ciasna w latach 2010-2015

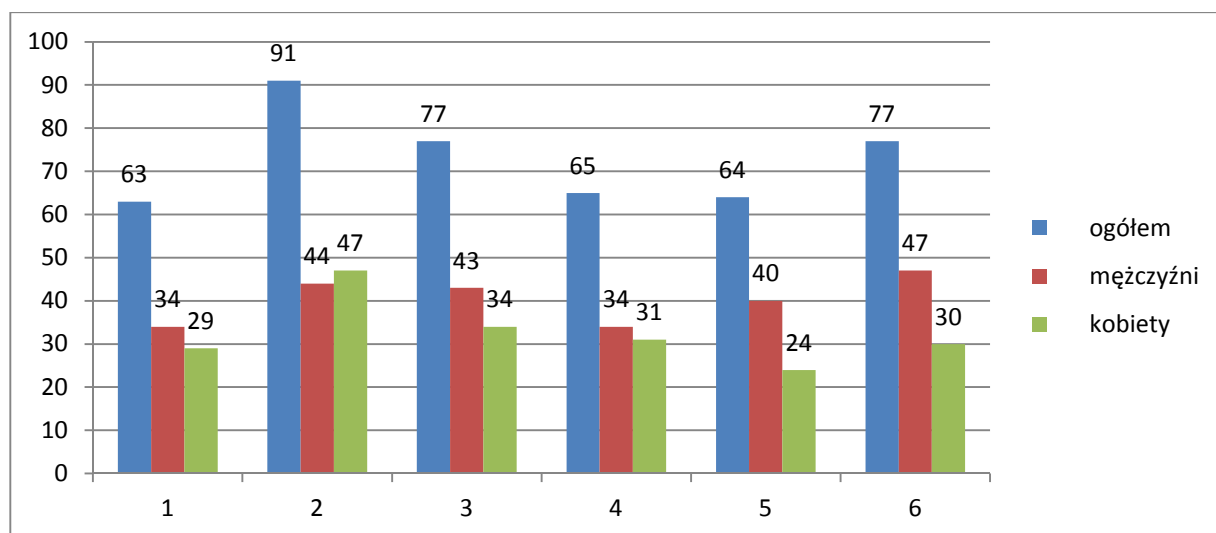

Źródło; Bank Danych Lokalnych GUS

Perspektywa sześciu analizowanych lat 2010-2015 roku pokazuje drastyczny spadek liczby urodzeń. W 2010 roku w Gminie Ciasna urodziło się 82 dzieci, ale już sześć lat później tylko 49 dzieci. Wśród urodzonych w całym analizowanym przedziale czasowym dominuje płeć męska.

Niekorzystny wpływ na sytuację demograficzną mają także zgony mieszkańców. W tym obszarze statystyki pokazują pewne wahania, ale liczba zgonów wykazuje raczej tendencję wzrostową. Najwyższą wartość odnotowano w roku 2011 – 91 zgonów, po czym statystyki nieco zmalały do 77 zgonów w 2011 roku oraz 64 zgonów w 2014 roku. Rok 2015 znowu pokazuje wzrost liczby zgonów do 77. Zgony częściej notują się w grupie płci męskiej.

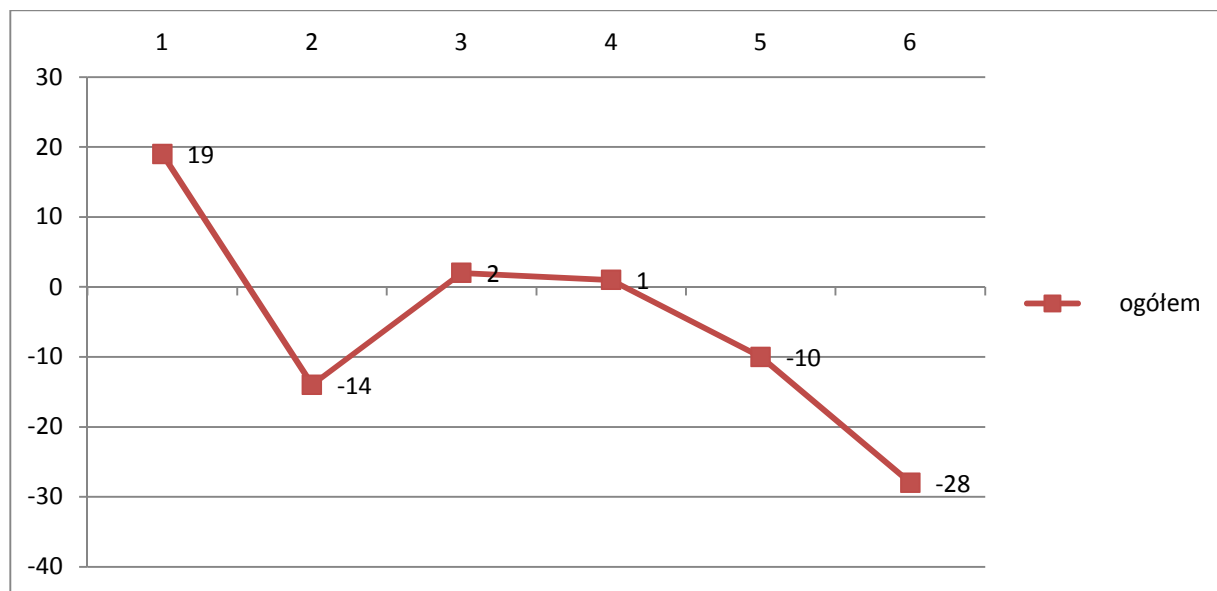
Wykres 5 Zgony mieszkańców Gminy Ciasna w latach 2010-2015

Źródło; Bank Danych Lokalnych GUS

Malejąca liczba urodzeń oraz rosnąca liczba zgonów powodują, że w gminie Ciasna od dwu lat istotnie zaznacza się ujemny przyrost naturalny. Szczegółowe wartości tego zjawiska prezentuje wykres zamieszczony poniżej oraz tabela pokazująca wartości liczbowe z podziałem na płeć.

Wykres 6 Przyrost naturalny ludności w Gminie Ciasna w latach 2010-2015

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 2 Przyrost naturalny w Gminie Ciasna w latach 2010-2015

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	19	-14	2	1	-10	-28
mężczyźni	10	-2	-2	-1	-9	-22
kobiety	9	-12	4	2	-1	-6

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Znaczący wpływ na sytuację demograficzną Gminy ma nie tylko przyrost naturalny, ale także poziom migracji. Charakterystyka tego zagadnienia została zobrazowana w dalszej części opracowania.

Tabela 3 Zameldowania w ruchu wewnętrznym w latach 2010-2015

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	74	49	47	60	39	41
mężczyźni	32	21	22	32	15	20
kobiety	42	28	25	28	24	21

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 4 Zameldowania z zagranicy w latach 2010-2015

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	13	11	4	3	4	0
mężczyźni	9	9	3	2	3	0
kobiety	4	2	1	1	1	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

tabela 5 Wymeldowania w ruchu wewnętrznym w latach 2010-2015

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	65	53	76	67	57	59
mężczyźni	25	27	29	31	27	29
kobiety	40	26	38	36	30	30

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 6 Wymeldowania za granicę w latach 2010-2015

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	19	27	20	29	25	0
mężczyźni	10	13	14	14	13	0
kobiety	9	14	6	15	12	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 7 Saldo migracji wewnętrznych w latach 2010-2015

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	9	-4	-20	-7	-18	-18
mężczyźni	7	-6	-7	1	-12	-9
kobiety	2	2	-13	-8	-6	-9

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Na podstawie analizy powyższych danych można stwierdzić, że do Gminy Ciasna przybywa coraz mniej osób z zamiarem zameldowania się i pobytu, ale też coraz mniej osób decyduje się na wymeldowanie z terenu Gminy. Malejące wartości widoczne są zarówno w ruchu migracyjnym wewnętrznym jak i zagranicznym. W 2015 roku zanotowano w tym obszarze wartości zerowe, nie było wymeldowań z powodu wyjazdów zagranicznych ani zameldowań z powodu powrotów. Saldo migracji przedstawia jednak wartości ujemne z utrzymującą się tendencją spadkową, co należy postrzegać jako wyraźne zjawisko wyludniania się mieszkańców Gminy Ciasna.

Sytuację demograficzną Gminy Ciasna poddano także analizie poprzez porównanie wielkości grup wiekowych mieszkańców pod względem produkcyjnym. Jak pokazują statystyki sytuacja w tym obszarze jest dość korzystna, bowiem największy udział procentowy w całej populacji stanowią grupy wiekowe zaliczane do osób w wieku produkcyjnym, na drugiej pozycji plasują się grupy wiekowe zaliczane do osób w wieku przedprodukcyjnym, na trzecim zaś mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 8 Ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej), produkcyjnym (15-50 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni) i poprodukcyjnym

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba mieszkańców ogółem, w tym;	7832	7798	7742	7700	7632	7577
w wieku przedprodukcyjnym	1205	1184	1132	1109	1074	1044
w wieku produkcyjnym	5349	5344	5321	5276	5210	5165
w wieku poprodukcyjnym	1278	1270	1289	1315	1348	1368

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 9 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w wieku przedprodukcyjnym	19,1	18,7	18,2	17,9	17,4	16,6
w wieku produkcyjnym	64,6	65,0	65,2	65,0	65,0	65,3
w wieku poprodukcyjnym	16,3	16,3	16,6	17,1	17,7	18,1

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Udział procentowy mieszkańców w wieku produkcyjnym w całej populacji mieszkańców Gminy stanowi nie tylko wartość najwyższą, ale też wykazuje nieznaczną tendencję wzrostową, co jest dobrym prognostykiem dla rozwoju gospodarki.

Niekorzystnym zjawiskiem w sytuacji demograficznej Gminy, ale też obserwowanym od lat na poziomie całego kraju jest tendencja wzrostowa populacji osób w wieku poprodukcyjnym. W Gminie Ciasna widoczna jest także malejąca z roku na rok grupa osób w wieku przedprodukcyjnym.

Grupy mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym poddano także analizie ze względu na płeć.

Tabela 10 Liczba ludności Gminy Ciasna w grupach wiekowych zaliczanych do wieku przedprodukcyjnego

ROK	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w wieku przedprodukcyjnym; 14 lat i mniejogółem	1205	1184	1132	1109	1074	1044
mężczyźni	639	629	587	578	563	544
kobiety	566	555	545	531	511	500

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Grupa określana mianem mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym - obejmująca osoby w wieku 14 lat i mniej, której mogą stanowić istotny kapitał rozwojowy Gminy Ciasna jest reprezentowana w większej części przez płeć męską, która stanowi ok.55% tej populacji. W analizowanym okresie przewaga płci męskiej utrzymywała się na podobnym poziomie.

Nieco wyższe są statystyki odzwierciedlające liczebność grupy mieszkańców w wieku produkcyjnym, w wieku pełnej aktywności zawodowej. Poszczególne roczniki mieszkańców w tej grupie są dość liczne, ze znaczną przewagą płci męskiej, co pokazuje zestawienie w dalszej części opracowania.

Tabela 11 Liczba ludności Gminy Ciasna w wieku produkcyjnym

ROK	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźniogółem	5349	5344	5321	5276	5210	5165
mężczyźni	2764	2768	2789	2770	2740	2721
kobiety	2585	2576	2532	2506	2470	2444

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W populacji osób w wieku produkcyjnym wyraźnie zaznacza się grupa ludności mobilnej (stanowiąca ok 58% w 2015 roku), gotowej do podejmowania różnych wyzwań związanych z zatrudnieniem, w tym dojazdami do pracy i zatrudnieniem poza miejsce zamieszkania. Grupa ludności niemobilnej w wieku produkcyjnym, prezentującej postawy statyczne, przywiązanie do miejsca zamieszkania, chęć wykonywania zatrudnienia blisko miejsca zamieszkania, bez konieczności dojazdów czy przeprowadzki, stanowi około 38 % całej populacji osób w wieku produkcyjnym w 2015 roku.

Tabela 12 Liczba ludności mobilnej i niemobilnej Gminy Ciasna w wieku produkcyjnym w latach 2010-2015

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w wieku produkcyjnym mobilnymogółem	brak danych	brak danych	3169	3099	3019	3001
w wieku produkcyjnym niemobilnymogółem	brak danych	brak danych	1877	1908	1939	1948

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Wśród mieszkańców Gminy Ciasna najmniejsza liczebnie jest grupa osób w wieku poprodukcyjnym. W grupie tej wyraźnie zaznacza się dominacja płci żeńskiej. Pojawia się też istotna tendencja wzrostowa, co stanowi odzwierciedlenie ogólnie obserwowanego zjawiska starzenia się społeczeństwa.

Tabela 13 Liczba ludności Gminy Ciasna w wieku poprodukcyjnym w latach 2010-2015

ROK	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w wieku poprodukcyjnym ogółem	1278	1270	1289	1315	1348	1368
mężczyźni	448	442	439	444	452	448
kobiety	830	828	850	871	896	920

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W analizowanym okresie liczba ludności w najstarszych grupach wiekowych jest stosunkowo mniejsza, ale przyjmując ogólne tendencje demograficzne, które wskazują na wydłużanie się ludzkiego życia należy spodziewać się, że w Gminie Ciasna w najbliższych latach populacja najstarszych mieszkańców będzie bardziej liczna, niż obecnie. Zarówno mężczyźni jak i kobiety w przedziałach wiekowym powyżej 60 lat stanowić będą z każdym kolejnym rokiem większą zbiorowość.

W analizie sytuacji demograficznej Gminy Ciasna zwrócono także uwagę na liczbę zawieranych małżeństw jako jeden ze wskaźników zmian demograficznych.

Tabela 14 Małżeństwa zawarte w latach 2007-2014 w Gminie Kętrzyn

Małżeństwa zawarte w latach	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	44	44	33	38	43	26

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jak pokazują statystyki w tym zakresie liczba zawieranych małżeństw ulega pewnym wahaniom, ale widoczna jest raczej tendencja spadkowa, co może mieć związek z wchodzeniem w okres dorosłości coraz mniejszej liczby mieszkańców Gminy.

Podsumowując analizę sytuacji demograficznej Gminy Ciasna należy zauważyć, że ma ona niewiele pozytywnych cech. Dominują raczej cechy ujemne, wśród których należy wymienić:

- ✓ zmniejszającą się liczebność populacji mieszkańców Gminy,
- ✓ zmniejszającą się liczbą urodzeń,
- ✓ ujemny przyrost naturalny,
- ✓ negatywne saldo migracji,
- ✓ spadek liczby zawieranych małżeństw,
- ✓ rosnąca liczba osób wchodzących w wiek poprodukcyjny.

Pozytywny wymiar sytuacji demograficznej stanowi dość liczna w całej populacji grupa osób w wieku produkcyjnym oraz niski wskaźnik migracji.

Przedstawiona w niniejszym rozdziale analiza demograficzna Gminy Ciasna pozwala na sformułowanie kilku wniosków, które mogą mieć istotne znaczenie dla rozwoju Gminy oraz występowania problemów społecznych na jej obszarze.

Gmina Ciasna, podobnie jak wiele gmin w województwie śląskim oraz wiele gmin w kraju należy do starzejących się demograficznie. Problem starzejącego się społeczeństwa zwraca uwagę na konieczność organizacji systemu wsparcia oraz zabezpieczania niezbędnych potrzeb dla tej kategorii mieszkańców.

Niewielki poziom migracji wskazuje, że liczna grupa mieszkańców Gminy Ciasna uznaje Gminę jako miejsce do życia i rozwoju, a wielu mieszkańców w najbliższym okresie pozostawać będzie na jej obszarze, co może sprzyjać stabilizacji ekonomicznej i społecznej.

W strukturze wiekowej mieszkańców najliczniej reprezentowana jest grupa osób w wieku produkcyjnym, w przedziałach wiekowych umożliwiających aktywność zawodową i społeczną, co może sprzyjać rozwojowi Gminy oraz mniejszej liczbie pojawiających się problemów społecznych.

Wspomniana wyżej grupa mieszkańców stanowi istotny potencjał wywierający wpływ na gospodarkę, kształtowanie dochodów gminy oraz wytyczanie kierunków rozwoju. Sytuacja demograficzna kształtuje bowiem nie tylko sytuację społeczną, ale nade wszystko wpływa na sytuację ekonomiczną gminy.

3.3. Sytuacja ekonomiczna mieszkańców Gminy Ciasna

Gmina Ciasna jest gminą typowo rolniczą, z zapleczem dla rozwoju przemysłu rolno-spożywczego i przetwórczego (ubojnie, masarnie, piekarnie). Użytki rolne stanowią około 7.000 ha. Gmina posiada 904 gospodarstwa rolne. Znaczną część powierzchni bo około 5.137 ha zajmują lasy oraz stawy hodowlane karpia - 377 ha. Dominującą formą są rodzinne gospodarstwa rolne. W uprawach polowych dominują zboża i ziemniaki.

W okolicy Panoszowa znajduje się kopalnia ilów kajprowych - gliny do wyrobów produktów ceramicznych, które to złoża pod względem jakości należą do największych w Europie.

W Gminie Ciasna zarejestrowanych jest 270 podmiotów gospodarczych, które reprezentują w większości branże stolarską, metalową, transport, budownictwo, handel i gastronomię. Miejscowy przemysł koncentruje się wokół produkcji m.in. wyrobów ceramicznych, metalowych, paneli ściennych, drzwi, tworzyw sztucznych, hodowli ryb słodkowodnych oraz drobiu i trzody chlewnej.

W Gminie systematycznie rozwijana jest infrastruktura techniczna. Funkcjonują dwie oczyszczalnie ścieków (Sieraków Śląski - od czerwca 1998r. i Ciasna - od maja 2003). Wszystkie sołectwa posiadają sieć wodociągową. Sieć gazowa biegnie przez Ciasną z tranzytem do wsi Zborowskie oraz druga nitka Ciasna – Przywary (zakład karny) przez Jeżową. Cały obszar gminy ma łączność telefoniczną oraz pełny zasięg telefonii komórkowej i dostępu do internetu. Dalszy rozwój gminy ukierunkowany jest na rozwój przemysłu rolno-spożywczego oraz na rozwój turystyki. Gmina posiada tereny do wykorzystania pod działalność inwestycyjną.

Sytuację ekonomiczną Gminy Ciasna odzwierciedlają też informacje o dochodach Gminy jako wspólnoty. Jeden ze wskaźników stanowią dochody podatkowe Gminy Ciasna, odzwierciedlające zasobność mieszkańców, bowiem zwykle występuje istotna zależność (choć nie zawsze prawidłowość) im wyższy poziom zamożności, tym wyższe dochody podatkowe Gminy. Wartości wybranych dochodów podatkowych mieszkańców Gminy Ciasna prezentuje tabela nr 15.

Tabela 15 Wybrane dochody podatkowe Gminy Ciasna w latach 2010-2015 w PLN

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
razem	11200954	9542605	10558610	11371128	12678028	14471917
podatek rolny	264053	279730	280790	323523	333826	379249
podatek leśny	62183	71793	87437	88467	82715	91024
podatek od nieruchomości	3088815	3383781	4468862	4866068	4949858	5378231

podatek od środków transportowych	218466	223504	233215	227491	244033	252332
wpływy z opłaty skarbowej	26523	22046	25327	26541	21317	24896
podatek od czynności cywilnoprawnych	83112	115670	138179	118777	84781	100008
podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	brak danych	brak danych	10854	5362	8636	10059
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	brak danych	brak danych	54587	54248	56092	45704
wpływy z opłaty targowej	brak danych	brak danych	3600	2914	2020	2860

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Ewidencjonowane na poziomie Gminy podatki w każdym analizowanym roku stanowią większą wartość. W przeciągu sześciu lat dochody podatkowe uległy znacznemu wzrostowi osiągając ponad 14 mln w 2015 roku. Z jednej strony można ten stan postrzegać jako skutek podwyższania podatków przez Radę Gminy, ale z drugiej strony, bardziej obiektywnej należy tę sytuację postrzegać jako stopniowy wzrost poziomu zamożności mieszkańców, tym bardziej, że jedną z części składowych dochodów podatkowych stanowi podatek od środków transportowych, który jest powiązany z liczbą pojazdów nabywanych przez mieszkańców Gminy, a zakup i posiadanie pojazdu wskazują na pewien poziom zamożności.

Dość dobrą kondycję Gminy potwierdza też analiza wartości udziału w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa. W tym obszarze notuje się dość wysoki wzrost, wynoszący ponad 1 300 000,00 PLN na przestrzeni sześciu lat, przy czym znaczący udział w tym porównaniu stanowią udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa jako podatku od osób fizycznych. Szczegółowe wartości tych udziałów prezentuje kolejne zestawienie.

Tabela 16 Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa w latach 2010-2015

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem	1717286	2157616	2360080	2578966	2849481	3102091

udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	1727972	2131802	2263616	2487372	2675601	2979214
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	-10685	25814	96464	91594	173880	122877

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Sytuację ekonomiczną Gminy Ciasna można analizować też przez pryzmat innych dochodów Gminy, zwłaszcza dochodów stanowiących subwencję na realizację podstawowych zadań samorządu skierowanych do szeroko rozumianej społeczności lokalnej, co ilustruje zamieszczone poniżej zestawienie. W skład subwencji wchodzi część oświatowa subwencji ogólnej, uzupełnienie subwencji ogólnej, część wyrównawcza subwencji ogólnej oraz część równoważąca subwencji ogólnej.

Tabela 17 Wartość ogólna subwencji otrzymywanych w latach 2010-2015 w PLN

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
razem	8083050	8189485	8169318	7993430	8028646	8151010
część oświatowa subwencji ogólnej	5703369	5611085	6058136	6207366	6357650	6696823
uzupełnienie subwencji ogólnej	0	0	19327	0	0	0
część wyrównawcza subwencji ogólnej	2185816	2334083	1905946	1669565	1534978	1345053
część równoważąca subwencji ogólnej	193865	244317	185909	116499	136018	109134

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jak pokazuje zestawienie, wartość otrzymywanych przez Gminę subwencji wzrasta z roku na rok, co podobnie jak dochody podatkowe jest wskaźnikiem potwierdzającym dobry stan ekonomiczny Gminy. Podobny obraz prezentują także inne wskaźniki, między innymi wartość dochodów gminy na jednego mieszkańca, w tym wartość dochodów własnych.

Tabela 18 Wartość dochodów Gminy Ciasna na jednego mieszkańca

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	3734,13	4082,86	3513,16	3313,67	3866,27	4256,59
dochody własne	1428,33	1222,31	1354,88	1471,80	1649,28	1905,96

Źródło; Bank Danych Lokalnych GUS

Analogenicznie jak wartości dochodów rosną też wartości wydatków Gminy. Wbrew pozorom wydatki Gminy także odzwierciedlają poziom zamożności Gminy, im wyższe wydatki, tym wyższy poziom zamożności Gminy (gminy bogatsze realizują więcej zadań na rzecz wspólnoty, przez to ich wydatki stanowią większe wartości). Poziom wydatków Gminy Ciasna przedstawia zestawienie zamieszczone w dalszej części rozdziału.

Tabela 19 Wydatki Gminy Ciasna w latach 2010-2015

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	32149202	35046717	26918768	27800328	30996993	34091730

Źródło; Bank Danych Lokalnych GUS

Przedstawione dane obrazujące zarówno poziom dochodów jak i wydatków Gminy wskazują tendencję wzrostową, co może być przejawem dobrej kondycji finansowej Gminy pojmowanej jako wspólnoty oraz jej poszczególnych mieszkańców.

Pomimo dobrej kondycji ekonomicznej Gminy, niektórzy jej mieszkańcy doświadczają problemów, które rozwiązywane są z udziałem pomocy społecznej. Świadczy o tym część budżetu Gminy, przeznaczona na wydatki w obszarze pomocy społecznej. Wydatki te w minionych latach wykazują tendencję wzrostową, co potwierdza zestawienie tabelaryczne zamieszczone poniżej.

Tabela 20 Wydatki Gminy Ciasna na pomoc społeczną

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	brak danych	brak danych	2509083,87	2632364,89	2539020,33	2741214,11

Źródło; Bank Danych Lokalnych GUS

Zestawienie nie zawiera pełnych danych, bowiem do 2012 roku GUS nie ewidencjonował wszystkich danych sprawozdawczych Gmin, ale porównanie wartości z trzech kolejnych odzwierciedla stan faktyczny, wystarczający do przeprowadzenia analizy tego obszaru. W ciągu trzech lat poziom wydatków na pomoc społeczną zwiększył się kwotowo o ponad dwieście tysięcy złotych, co pokazuje, że mimo ogólnie dobrej kondycji

finansowej gminy, sytuacja ekonomiczna części mieszkańców nie jest jeszcze stabilna, a wielu mieszkańców wymaga społecznego wsparcia.

Podsumowując sytuację ekonomiczną Gminy Ciasna należy podkreślić, iż z roku na rok sytuacja Gminy ulega istotnej poprawie. Warunki ekonomiczne mieszkańców zmieniają się na lepsze, coraz więcej uwagi poświęca się zaspokajaniu zbiorowych potrzeb ludności oraz ważnym kierunkom rozwoju Gminy. Jako przyczynę ograniczającą pełny rozwój Gminy wskazuje się między innymi;

- a) brak polityki rolnej pozwalającej na lepszy rozwój gospodarstw rolnych,
- b) brak rynków zbytu dla rolnictwa,
- c) słabo rozwiniętą działalność agroturystyczną,
- d) zbyt mały udział małej przedsiębiorczości w gospodarce gminy,
- e) małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych.

Do wskazanych powyżej przyczyn można dołączyć jeszcze niestabilne warunki ekonomiczne na poziomie całego kraju, co nie pozostaje bez wpływu na planowanie i realizację działań w samorządzie lokalnym. Wymienione wyżej obszary zostały uwzględnione w działaniach na rzecz rozwoju Gminy i nie będą obszarem zainteresowania strategii rozwiązywania problemów społecznych. Sytuacja ekonomiczna nie jest jednak bez znaczenia dla istnienia i rozwiązywania problemów społecznych. Powszechnie wiadomo, że im lepsza sytuacja ekonomiczna, tym mniej problemów społecznych a te, które ewentualnie wystąpią można szybciej rozwiązać lub zminimalizować ich skutki.

3.4. Sytuacja mieszkaniowa w Gminie Ciasna

Podstawę mieszkalnictwa w Gminie Ciasna stanowi tradycyjne budownictwo jednorodzinne, będące własnością mieszkańców. Zasoby mieszkaniowe zwiększają się z roku na rok, nie tylko pod względem liczby budynków, ale też liczby mieszkań oraz ich powierzchni użytkowej.

Tabela 21 Liczba budynków mieszkalnych w Gminie Ciasna

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem	1767	1805	1811	1819	1822	1831

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela 22 Liczba mieszkań w Gminie Ciasna oraz ich powierzchnia użytkowa

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
mieszkania	2116	2126	2135	2146	2153	2165
izby	10667	10718	10765	10822	10848	10908
powierzchnia użytkowa mieszkań	204330	205765	207100	208731	209362	211236

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Dane statystycznych GUS prezentujące sytuację mieszkaniową nawiązują też do sytuacji ekonomicznej, pokazują bowiem dość duży wskaźnik liczbowy mieszkań. Na jedno mieszkanie przypada statystycznie 3,4 mieszkańca. Przeciętne mieszkanie składa się średnio z 5 izb, a średni wymiar powierzchni jednego mieszkania wynosi 97,5m² –co wskazuje na dość wysoki standard mieszkalnictwa. Dobry standard potwierdza także wyposażenie mieszkań.

W Gminie Ciasna wskaźniki świadczące o standardzie i wyposażeniu mieszkań są dość wysokie, co przedstawia tabela poniżej.

Tabela 23 Mieszkania w Gminie Ciasna wyposażone w instalacje

Rok	2010	2011	2012	2013	2015	2015
wodociąg	2049	2059	2068	2079	2086	brak danych
ustęp spłukiwany	2019	2029	2038	2049	2056	brak danych
łazienka	1964	1974	1983	1994	2001	brak danych
centralne ogrzewanie	1669	1679	1688	1699	1706	brak danych
gaz sieciowy	69	79	82	82	82	brak danych

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Ponad 96% mieszkań ma dostęp do bieżącej wody, ponad 92% mieszkań wyposażonych jest w łazienkę, ponad 79% korzysta z centralnego ogrzewania. Sytuację mieszkaniową Gminy Ciasna można zatem ocenić jako dobrą, bowiem liczba mieszkań, ich standard, w tym wyposażenie w podstawowe media w dużym stopniu wpływają na jakość życia mieszkańców.

Gmina Ciasna posiada też zasoby w postaci 13 mieszkań socjalnych, ale nie dysponuje mieszkaniem chronionym.

3.5. Ochrona zdrowia mieszkańców Gminy Ciasna

Opieka zdrowotna dla mieszkańców Gminy Ciasna realizowana jest w trzechpalcówkach medycyny rodzinnej zlokalizowanych na terenie Gminy. Na terenie gminy działają także trzy gabinety stomatologiczne, dwie apteki, Stacja Opieki i gabinet rehabilitacyjny Caritas. Dostępność do lekarzy specjalistów oraz szpitala zapewniana jest przez placówki zlokalizowane na terenie Miasta Lubliniec.

Brak materiałów statystycznych nie pozwala na przedstawienie szczegółowej diagnozy w zakresie istniejących schorzeń, ich natężenia i skutków dla rozwoju Gminy Ciasna. Ten obszar wymaga pogłębionej diagnozy, która może być wykonana przed opracowaniem gminnych programów profilaktycznych i osłonowych w zakresie ochrony zdrowia.

3.6. Identyfikacja problemów społecznych na obszarze Gminy Ciasna

W świetle przedstawionych w poprzednich rozdziałach informacji sytuację mieszkańców Gminy Ciasna można ocenić jako stabilną, ale wymagającą koncentracji na nieco słabszych, mniej zaradnych osobach i grupach społecznych oraz osobach i grupach dotkniętych trudnościami życia codziennego, które ograniczają lub uniemożliwiają funkcjonowanie społeczne. Jakość i poziom życia mieszkańców jest jednym z czynników decydujących o zrównoważonym rozwoju Gminy. Wśród mieszkańców można zidentyfikować wiele istotnych zagrożeń i problemów, które ten rozwój hamują. Szczegółowy opis problemów społecznych obserwowanych na obszarze Gminy Ciasna zawiera niniejszy rozdział.

3.6.1. Charakterystyka głównych problemów społecznych

Szczegółowa charakterystyka problemów społecznych występujących na terenie Gminy jest wynikiem analizy dokumentów prowadzonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ciasnej oraz danych statystycznych wygenerowanych z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego dla obszaru Gminy Ciasna.

Analizie poddano dokumentację opisującą pięcioletni horyzont czasowy, biorąc pod uwagę liczbę rodzin objętych poszczególnymi formami wsparcia, liczbę osób w tych rodzinach, w wybranych przypadkach także liczbę udzielonych świadczeń. Za najbardziej istotne dla identyfikacji problemów społecznych uznano wartości liczbowe obrazujące liczbę osób i rodzin korzystających z różnego typu wsparcia uznając, że te osoby i rodziny stanowią istotną grupę reprezentatywną, bowiem reprezentują tę część mieszkańców Gminy, która dotknięta jest różnego rodzaju problemami społecznymi.

Obraz problemów społecznych, wynikający z analizy materiałów jakimi dysponuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ciasnej, ujęto w zestawienia tabelaryczne, niektóre zilustrowano wykresami. Jedną z ważniejszych informacji o sytuacji problemowej mieszkańców jest liczba rodzin objętych pomocą społeczną.

Poddany analizie okres pokazuje, że niewielki odsetek mieszkańców Gminy Ciasna żyje w warunkach uzasadniających korzystanie z systemu wsparcia. W 2015 roku tylko

3,5% mieszkańców Gminy Ciasna korzystało z pomocy społecznej. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej maleje, podobnie jak liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy, co przedstawia zamieszczone dalej zestawienie.

Tabela 24 Liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Ciasna

Rok	Liczba świadczeniobiorców	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wartość świadczeń w złotych	Średnioroczna wartość świadczeń dla jednej rodziny w zł
2011	172	88	297	168 747	1 917,00
2012	186	100	319	204 989	2049,89
2013	199	105	341	267 664	2549,18
2014	176	95	297	260 730	2744,52
2015	178	94	270	258 661	2751,71

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

W przedstawionym zestawieniu mimo malejącej liczby osób korzystających z pomocy widoczny jest wzrost wartości świadczeń pomocy społecznej udzielonej mieszkańcom oraz średnioroczna wartość świadczeń udzielonych dla jednej rodziny. Na przestrzeni pięciu lat są to dość istotne wartości kwotowe, bowiem roczna wartość świadczeń wzrosła o ponad 80 tysięcy złotych w okresie pięciu lat, natomiast wsparcie udzielone jednej rodzinie wzrosło średnio ponad 833 złotych w stosunku rocznym, co jest spowodowane m.in. wzrostem kryterium dochodowego, kwotą zasiłku stałego i okresowego.

Analizując inne wartości w dokumentach statystycznych GOPS zaobserwowano liczne działania adresowane do osób nie posiadających własnych dochodów lub posiadających dochody nie wystarczające w pełni na zaspokojenie najpilniejszych potrzeb życiowych,

Problemy tego typu postrzegane są często w kategoriach „ubóstwa”. Liczbę rodzin oraz osób żyjących w rodzinach dotkniętych problemem ubóstwa prezentuje tabela w dalszej części rozdziału.

Tabela 25 Liczba rodzin objętych pomocą z powodu ubóstwa w Gminie Ciasna

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	79	262
2012	87	279
2013	93	290
2014	83	256
2015	78	233

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Prezentowane wyżej zestawienie pokazuje malejącą liczbę rodzin, które korzystały z pomocy społecznej z powodu trudnej sytuacji finansowej, co jest optymistycznym prognozą na przyszłość. Oznacza bowiem, że poziom życia dość licznej

grupymieszkańców Gminy ulega poprawie. Pomoc realizowana na rzecz mieszkańców ma najczęściej formę finansową. Należą do niej zasiłki stałe i okresowe, przyznawane osobom i rodzinom o dochodach poniżej ustawowo określonego progu dochodowego.

Zasiłki stałe stanowią wsparcie dla tych mieszkańców gminy, którzy nie posiadają dochodów, a ich wiek lub stan zdrowia uniemożliwia podejmowanie zatrudnienia i zarabkowanie. Na przestrzeni analizowanego okresu liczba świadczeniobiorców ulega nieznacznym wahaniom, podobnie jak kwota wypłacanych świadczeń. Analiza sytuacji świadczeniobiorców zasiłków stałych pokazuje też liczbę osób samotnie gospodarujących, dla których zasiłek stały jest często jedynym wsparciem w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych. W Gminie Ciasna liczba tych osób zwiększa się w kolejnych latach, choć w 2015 roku zanotowano pewien spadek.

Tabela 26 Zasiłki stałe wypłacane mieszkańcom Gminy Ciasna

Rok	Liczba świadczeniobiorców (w tym samotnie gospodarujących)	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wartość świadczeń w złotych
2011	24 (15)	202	24	39	60 833
2012	22 (13)	199	21	37	63 915
2013	26 (17)	247	25	40	95 289
2014	26 (18)	225	25	37	83 919
2015	22 (14)	235	20	30	95 258

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Trudności finansowe części mieszkańców potwierdza też liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych okresowo. W tej kategorii świadczeniobiorców obserwuje się nieznaczną tendencję wzrostową, zarówno rodzin korzystających z tej formy wsparcia jak wartości świadczeń. Szczegółowe informacje o liczbie zasiłkobiorców oraz wartościach wypłacanych świadczeń prezentuje poniższa tabela.

Tabela 27 Zasiłki okresowe wypłacane mieszkańcom Gminy Ciasna

Rok	Liczba świadczeniobiorców	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wartość świadczeń w złotych
2011	20	65	20	78	14 192
2012	18	78	18	64	22 089
2013	16	71	15	57	22 606
2014	21	76	19	62	21 454
2015	23	64	22	77	21 619

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Na przestrzeni pięciu poddanych analizie lat liczba świadczeniobiorców wzrosła, podobnie jak wartość wypłaconych świadczeń. Zwiększająca się liczba rodzin oraz większa wartość udzielonych świadczeń są odzwierciedleniem trudności finansowych spowodowanych brakiem możliwości zarobkowania oraz koniecznością ponoszenia wydatków wynikających z zaspokajania życiowych potrzeb.

Osoby uprawnione do korzystania z zasiłków okresowych można zakwalifikować do kilku podkategorii ze względu na powód, jaki uprawnia do świadczeń. W Gminie Ciasna najczęstszym powodem do okresowego wsparcia finansowego było bezrobocie.

Tabela 28 Zasiłki okresowe z powodu bezrobocia wypłacane mieszkańcom Gminy Ciasna

Rok	Liczba świadczeniobiorców	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wartość świadczeń w złotych
2011	16	47	16	52	11 008
2012	13	59	13	35	13 605
2013	10	49	9	23	15 397
2014	17	55	16	42	15 916
2015	14	40	13	32	13 419

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Liczba rodzin korzystających z zasiłków okresowych, w których co najmniej jedna osoba w wieku aktywności zawodowej pozostaje bez zatrudnienia wykazuje zmienne wartości. Najwyższą wartość notowano w 2014 roku, po czym w 2015 roku obserwuje się spadek liczby osób korzystających okresowo z pomocy finansowej, w związku z brakiem możliwości zatrudnienia i zarobkowania. Wahaniami ulega liczba świadczeń oraz ich wartość w złotych, co może być oznaką poprawy sytuacji w obszarze bezrobocia.

Problem bezrobocia widoczny jest też na poziomie analizy materiałów statystycznych. Wynika z nich, że bezrobocie rejestrowane zmniejsza się. Wśród osób bezrobotnych w ostatnich trzech latach dominują mężczyźni, choć udział procentowy kobiet też jest dość istotny. Udział procentowy bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności zmniejsza się sukcesywnie w 2010 roku wynosił ogółem 5,5%, w 2015 roku wynosił już tylko 4,6%.

Tabela 29 Bezrobocie rejestrowane w Gminie Ciasna

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	276	293	315	314	267	226
mężczyźni	126	126	138	127	101	94
kobiety	150	167	177	187	166	132

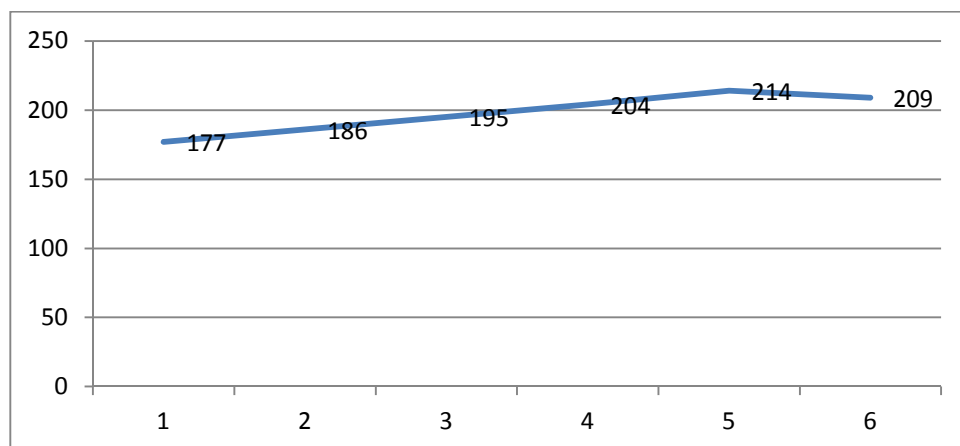
Źródło; Bank Danych Lokalnych GUS

Poddana analizie statystyka bezrobocia pokazuje, że w grupie osób w wieku aktywności zawodowej osoby bez możliwości zatrudnienia stanowią niezbyt duży odsetek.

Pomimo znaczącego spadku liczba osób bezrobotnych na obszarze Gminy jest jeszcze widoczna, o czym świadczą dane statystyczne prezentowane w tabeli 29.

Na przestrzeni badanych lat obserwuje się niewielki wzrost liczby osób pracujących.

Wykres 7 Pracujący na 1000 ludności w Gminie Ciasna

Źródło; Bank Danych Lokalnych GUS

Widoczne na obszarze Gminy Ciasna dolegliwości społeczne to nie tylko problemy materialne i bezrobocie mieszkańców. Od wielu lat istotnie zaznacza się liczba rodzin, w których co najmniej jedna z osób jest dotknięta niepełnosprawnością. Zamieszczone poniżej zestawienie przedstawia liczbę rodzin, których dotyczy problem niepełnosprawności, pozostających w ewidencji GOPS i korzystających z różnych form wsparcia.

Tabela 30 Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	38	112
2012	40	108
2013	39	107
2014	46	122
2015	45	108

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Jak pokazują dane statystyczne problem niepełnosprawności powoduje coraz częściej konieczność korzystania ze wsparcia, jakie zapewnia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Liczebność grupy osób z problemem niepełnosprawności zwiększa się corocznie, co może być sygnałem rosnącej liczby osób z niepełnosprawnością, lub coraz bardziej sprawnego systemu wsparcia, który coraz dokładniej rozpoznaje problemy mieszkańców i odpowiada na istniejące potrzeby.

Podobnie jest z problemem zdrowia mieszkańców Gminy. Analiza wykonana przez pryzmat działań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej nie stanowi informacji, która odzwierciedla problemy zdrowotne mieszkańców gminy, ale jest jedyną informacją, którą można potraktować jako sygnał o niedoborach finansowych osób zmuszonych do podjęcia długotrwałego i kosztownego leczenia.

Tabela 31 Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu długotrwałej choroby

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	4	6
2012	10	18
2013	8	21
2014	4	10
2015	8	18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Według statystyk stosunkowo niewiele rodzin mieszkających na terenie Gminy Ciasna pozostaje w ewidencji GOPS w związku z problemami zdrowotnymi. W całej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej w 2015 roku, rodziny z problemami zdrowotnymi stanowią zaledwie 8 osób. Jest to wskaźnik, który należy połączyć z sytuacją ekonomiczną mieszkańców, bowiem w większości przypadków są to rodziny o niewielkich dochodach bądź bez dochodów własnych, a konieczność ponoszenia kosztów leczenia jest dla nich zbyt dużym obciążeniem, stąd ubiegają się o wsparcie w pomocy społecznej.

W Gminie Ciasna daje się zauważyć problem uzależnienia od alkoholu oraz związane z nim niepożądane zachowania społeczne. Dokumenty statystyczne pokazują nieliczne przypadki rodzin, w których pojawia się ten problem, ale skutki uzależnień nawet w niewielkiej grupie są odczuwalne jako destrukcyjne dla funkcjonowania rodzin, tym bardziej, że w rodzinach z problemem alkoholowym pojawia się często przemoc, przestępstwa i inne problemy zagrażające trwałości rodziny oraz wychowującym się w rodzinach dzieciom i młodzieży. Przedstawione dalej zestawienie tabelaryczne prezentuje liczbę rodzin objętych działaniami Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, ze względu na występowanie problemów związanych z nadużywaniem alkoholu.

Tabela 32 Liczba rodzin z problemem uzależnienia od alkoholu w ewidencji Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Ciasna

Rok	Liczba rodzin	Liczba rozmów diagnostycznych przeprowadzonych w GKRPA/udzielonych porad osobom z problemem lub członkom ich rodzin	Liczba osób skierowanych na leczenie odwykowe
2011	11	11	8
2012	13	20	15
2013	12	9	13
2014	18	12	13
2015	9	9	5

Źródło; opracowanie własne na podstawie danych GKRPA

Dane zawarte w powyższym zestawieniu pokazują zmienną liczbę przypadków uzależnień, co z jednej strony może być zwiastunem pozytywnych zmian społecznych, ale z drugiej pokazuje problemu, który dotyka pewnej grupy osób. Pokazany tu obszar może zmieniać się na lepsze na skutek promowania postaw prozdrowotnych, zmieniającej się kultury spożywania napojów alkoholowych, aktywnego spędzania wolnego czasu oraz innych czynników, które wpłyną na zmianę postaw preferujących nadmierne spożywanie alkoholu.

W Gminie Ciasna odnotowuje się też przypadki przemocy. Problem ten nie był dotychczas szczegółowo diagnozowany, ale sytuacja zmienia się na skutek działania Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego, który jest odpowiedzialny za wdrażanie procedury „Niebieska Karta” wobec osób doświadczających przemocy oraz sprawców przemocy, powołany Zarządzeniem Nr 40/2011 Wójta Gminy Ciasna Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie rozpoczął swoją pracę w 2011 roku.

Rezultatem działań Zespołu jest podejmowanie interwencji w sprawach przemocy oraz projektowanie działań profilaktycznych zmierzających do ograniczenia skutków przemocy w rodzinach. W okresie od powołania Zespołu Interdyscyplinarnego procedurę Niebieskiej Karty prowadzono wobec wielu rodzin, w każdym kolejnym roku coraz dokładniej rozpoznawano problem, udzielając jednocześnie specjalistycznego wsparcia.

Według analizy danych statystycznych w 2013 roku zanotowano najwięcej, bo aż 23 rozpoznane przypadki przemocy. W kolejnym analizowanym roku liczba ta zmalała do 9 rozpoznanych przypadków, ale jest to w dalszym ciągu pewien problem na obszarze Gminy.

Analiza problemu pokazuje też działania podejmowane wobec sprawców przemocy. Jak widać w zestawieniu tabelarycznym były one podejmowane wobec sprawców przemocy zgodnie z postanowieniami przepisów prawa w tym zakresie.

Tabela 33 Liczba rodzin z problemem przemocy w rodzinie zdiagnozowanym w oparciu o procedurę Niebieskiej Karty w Gminie Ciasna

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie rozpoznanej przez zastosowanie Niebieskiej Karty	Liczba osób skierowanych do Ośrodków Wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie	Liczba spraw skierowanych przez ZI do Prokuratury/Sądu w sprawie ukarania sprawców przemocy w rodzinie	Liczba ukaranych przez sąd sprawców przemocy w rodzinie
2011	12	12	0	6	0
2012	19	19	0	6	1
2013	23	23	0	11	1
2014	13	14	0	1	0
2015	9	9	0	6	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Zespołu Interdyscyplinarnego

Rozpoznawanie przemocy oraz rezultaty działań interwencyjnych i profilaktycznych będą przedmiotem dalszych działań merytorycznych Zespołu Interdyscyplinarnego. Szczegółowy zakres wsparcia dla rodzin doświadczających tego problemu jest przedmiotem Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy i Ochrony Ofiar stanowiącego jedno z narzędzi wdrażania niniejszej strategii.

Problemem, który w niewielkim stopniu pojawia się na obszarze Gminy Ciasna jest trudna sytuacja osób w wieku senioralnym, głównie emerytów i rencistów. Obrazując tę sytuację dane statystyczne należy powiązać z sytuacją ekonomiczną osób w wieku senioralnym, bowiem przez pryzmat osób korzystających z pomocy społecznej obserwuje się tylko te osoby, których dochody nie pozwalają na samodzielne zaspokajanie potrzeb życiowych. Jak pokazuje poniższe zestawienie liczba tych osób w każdym kolejnym roku jest zwiększa się, co może świadczyć o pogarszającej się sytuacji ekonomicznej osób w wieku senioralnym.

Tabela 34 Liczba rodzin emerytów i rencistów objętych pomocą

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	8	27
2012	10	27
2013	14	47
2014	16	51
2015	16	46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Emeryci i renciści Gminy Ciasna korzystający z pomocy społecznej to tylko niewielka grupa przedstawicieli lokalnej społeczności wymagająca wsparcia. Szczegółowy

i pełniejszy obraz liczebności tej grupy prezentowały zamieszczone we wcześniejszym rozdziale statystyki demograficzne. Emeryci i renciści oraz wszystkie osoby w wieku senioralnym są szczególną grupą, której problemy należy postrzegać w kategoriach problemów społecznych, ponieważ nie starość jako taka, lecz skutki starzenia się zawsze pociągając za sobą konieczność zapewnienia różnorodnego wsparcia tym osobom. W systemie wsparcia mogą być organizowane usługi opiekuńcze, wspomagające, rehabilitacyjne oraz zapewnienie opieki w ośrodkach wsparcia i domach pomocy społecznej.

Osoby w wieku senioralnym wymagający stałej opieki i pielęgnacji nie zawsze mogą funkcjonować samodzielnie, w swoich dotychczasowych warunkach środowiskowych. Często sytuacja seniorów zmusza ich do zamieszkania w domach pomocy społecznej i ponoszenia odpłatności za pobyt w tych domach. Dochody seniorów są zwykleniższe niż pełny koszt utrzymania, rodziny seniorów obowiązane w dalszej kolejności do partycypowania w kosztach nie zawsze istnieją lub też mają trudną sytuację finansową, co sprawia, że gmina obowiązana jest partycypować w kosztach pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej.

Liczba mieszkańców Gminy Ciasna zamieszkująca w domach pomocy społecznej zwiększa się, co prezentuje zamieszczone dalej zestawienie.

Tabela 35 Liczba mieszkańców Gminy Ciasna skierowana do domów pomocy społecznej

Rok	Liczba świadczeniobiorców	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wartość dofinansowania w złotych
2011	9	82	9	9	124 331
2012	9	99	9	9	140 507
2013	10	105	10	10	166 181
2014	8	96	8	8	171 404
2015	11	107	11	11	195 574

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Proporcjonalnie do liczby mieszkańców oraz czasokresu pobytu w domach pomocy społecznej rosną też wydatki gminy związane z kosztem utrzymania mieszkańców w domach pomocy społecznej. Koszt partycypacji gminy do pobytu mieszkańców skierowanych do domów pomocy społecznej w ciągu minionych pięciu lat wzrósł dość istotnie w związku z corocznym wzrostem odpłatności przy niewielkim wzroście rent i emerytur osób umieszczonych. Stanowi to znaczne obciążenie dla budżetu gminy i wymaga podjęcia starań zmierzających z jednej strony do zabezpieczenia środków finansowych na ten cel, z drugiej zaś do poszukiwania rozwiązań ograniczających konieczność kierowania osób wymagających wsparcia w wieku senioralnym do placówek instytucjonalnych, przy założeniu, że osoby te nie wymagają całodobowej opieki i pomocy.

Alternatywą dla kierowania osób do domów pomocy społecznej jest organizacja usług opiekuńczych dla osób w wieku senioralnym w środowisku ich zamieszkania. Gmina Ciasna

podjęła realizację tego zadania organizując system usług pielęgnacyjnych, co prezentuje dalej zamieszczone zestawienie.

Tabela 36 Usługi opiekuńcze organizowane na terenie Gminy Ciasna

Rok	Liczba świadczeniobiorców	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wartość świadczeń w złotych
2011	0	0	0	0	0
2012	0	0	0	0	0
2013	3	284	3	3	5 018
2014	1	288	1	1	4 029
2015	1	264	1	1	4 660

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Zamieszczone wyżej zestawienie tabelaryczne pokazuje tendencję spadkową w liczbie osób korzystających z pomocy w formie usług opiekuńczych, co pozostaje w pewnej sprzeczności z ogólną tendencją wzrostową liczby osób wchodzących w wiek senioralny i wymagającą wsparcia w usługach wspomagających samodzielne funkcjonowanie, chociaż w 2016 roku są trzy takie osoby. Wyjaśnieniem tego zjawiska jest fakt, że zapotrzebowanie na usługi ze strony osób w wieku senioralnym nie jest w pełni zaspokojone. Jak wynika z opinii przedstawicieli jednostek zajmujących się organizacją tego rodzaju usług, na obszarze Gminy Ciasna mimo istniejącego bezrobocia obserwuje się zjawisko braku osób chętnych do podejmowania zatrudnienia w charakterze opiekunki/opiekuna osoby starszej.

3.6.2. Problemy rodzin wychowujących dzieci

Warunki funkcjonowania rodzin na terenie Gminy Ciasna, proces wychowania młodego pokolenia oraz status materialny rodzin są szczególnie ważnym zagadnieniem w lokalnej polityce społecznej. Przejawia się to w działaniach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Szkół, Przedszkoli oraz innych podmiotów lokalnych odpowiedzialnych za wspieranie rodzin w wypełnianiu podstawowych funkcji społecznych. Według danych GOPS w Ciasnej wsparciem obejmowano liczną grupę rodzin wychowujących dzieci. Szczegółowa statystykaliczby rodzin objętych wsparciem w okresie minionych lat przedstawiona została w poniższej tabeli.

Tabela 37 Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	39	192
2012	41	197
2013	45	204
2014	39	169
2015	36	152

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Pomimo widocznej tendencji spadkowej, liczba rodzin z dziećmi stanowi znaczący procent ogółu rodzin objętych wsparciem systemu pomocy społecznej, co pokazuje kolejne zestawienie.

Tabela 38 Udział procentowy rodzin z dziećmi w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej

Rok	Ogólna liczba rodzin objętych pomocą	Liczba rodzin z dziećmi objęta pomocą	%
2011	93	39	41,9
2012	100	41	41,0
2013	106	45	45,0
2014	95	39	41
2015	95	36	37,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Pokazane w zestawieniu wartości wskazują na istotny spadek liczby rodzin pozostających w obszarze wsparcia systemu pomocy społecznej. Rodziny wychowujące dzieci, stanowią w analizowanym okresie ponad 40% wszystkich rodzin objętych różnorodnym wsparciem, z wyjątkiem 2015 roku, który pokazuje spadek tej proporcji i mniejszą – ponad 37% populację rodzin z dziećmi wśród wszystkich rodzin w systemie pomocy społecznej.

Wśród rodzin objętych wsparciem we wszystkich analizowanych latach najliczniej występują rodziny z dwojgiem i trojgiem dzieci, czego przykładem jest zestawienie typów rodzin z 2015 roku.

Tabela 39 Typy rodzin objętych pomocą w 2015 roku

Rodziny objęte systemem pomocy społecznej o liczbie dzieci:	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
1	7	19
2	10	45
3	16	69
4	4	11
5	0	0
6	1	8
7 i więcej	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MPiPS-03 za 2015 rok

Udzielane rodzinom wsparcie ma na celu wzmocnienie roli i funkcji rodziny, pomoc w rozwiązywaniu trudnych życiowych problemów oraz zapobieganie niekorzystnym zjawiskom powodującym trudności rozwojowe dzieci i młodzieży. Jednym z powodów udzielania wsparcia jest ochrona macierzyństwa i wielodzietności, co jest priorytetem współczesnych społeczności lokalnych w dobie zmniejszającej się dzietności rodzin. W Gminie Ciasna ten obszar jest traktowany szczególnie, o czym świadczy tendencja wzrostowa liczby rodzin obejmowanych wsparciem. Szczegółową liczbę rodzin objętych wsparciem prezentuje zestawienie zamieszczone poniżej.

Tabela 40 Liczba rodzin objętych pomocą z powodu ochrony macierzyństwa i wielodzietności

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	25	106
2012	27	105
2013	27	115
2014	26	108
2015	26	111

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Innym problemem, który zaobserwowano na obszarze Gminy Ciasna jest bezradność rodzin w wychowaniu dzieci i prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Tabela 41 Liczba rodzin w problemami bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	25	106
2012	27	105
2013	27	115
2014	26	108
2015	26	111

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Problemy wychowawcze w rodzinach notuje się od kilku lat na podobnym poziomie. W 2015 roku problemy w wychowaniu dzieci zaobserwowano w 26 rodzinach, co stanowi 72% wszystkich rodzin z dziećmi objętych wsparciem. Dość duży odsetek rodzin z tym problemem wymaga podjęcia intensywnych działań zmieniających istniejący taki stan rzeczy. W działaniu należy położyć nacisk przede wszystkim na odpowiedzialność i świadomość wychowawczą rodziców, też wzmocnić zakres działań służb wspomagających rodziny w prawidłowym wypełnianiu swojej roli.

Wśród rodzin znajdujących się w badanym obszarze pozostają też rodziny wielodzietne, liczące troje i więcej dzieci. Liczebność tych rodzin w systemie wsparcia zmienia się w przeciągu każdego roku, co przedstawia poniższa tabela, ale wykazuje tendencję spadkową, co oznacza, że sytuacja rodzin ulega poprawie i nie wymaga interwencji.

Tabela 42 Liczba rodzin wielodzietnych (liczących troje i więcej dzieci) objętych pomocą

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	23	126
2012	43	131
2013	22	127
2014	18	91
2015	19	88

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Wśród rodzin wielodzietnych na terenie Gminy Ciasna dominują rodziny z trójką dzieci, na kolejnych pozycjach plasują się rodziny z czworgiem, pięciorgiem i większą liczbą dzieci. Duże rodziny wielodzietne występują w pojedynczych przypadkach. Liczebność rodzin wielodzietnych wychowujących troje i więcej dzieci stanowi około 52 % wszystkich rodzin z dziećmi, objętych wsparciem społecznym w 2015 roku

Tendencję malejącą w ostatnich latach wykazuje też liczba rodzin niepełnych, wychowujących dzieci, korzystających z pomocy i wsparcia GOPS w Ciasnej.

Tabela 43 Liczba rodzin niepełnych objętych pomocą

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	17	66
2012	18	63
2013	16	56
2014	14	49
2015	12	46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Problemy rodzin niepełnych, podobnie jak wielodzietnych dotyczą zarówno sfery niedostatku, zaniedbań opiekuńczych powiązanych z niewydolnością wychowawczą rodziców, ale też schorzeniami, niepełnosprawnością i innymi problemami utrudniającymi prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie.

Wielkość problemów z jakimi borykają się rodziny mieszkające na terenie Gminy Ciasna znajduje wyraz w formach pomocy, jakie oferowane są dzieciom. Jedną z takich form stanowi dożywianie dzieci w szkołach i placówkach edukacyjnych. Na terenie Gminy pomoc

ta udzielana jest licznej, ale malejącej z roku na rok grupie dzieci. Malejąca liczba dzieci objętych tą formą wsparcia świadczy zapewne o poprawie sytuacji materialnej rodzin wychowujących dzieci w wieku szkolnym, ale także o zmniejszeniu się ogólnej liczby dzieci. Szczegółowe wartości liczbowe dotyczące dożywiania dzieci w Gminie Ciasna przedstawia kolejna tabela.

Tabela 44 Liczba dzieci korzystających z dożywiania w Gminie Ciasna

Rok	Liczba świadczeniobiorców	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wartość świadczeń w złotych
2011	98	11 860	46	221	67 180
2012	100	12 273	47	218	74 193
2013	106	13 068	46	225	95 146
2014	89	12 122	41	196	89 797
2015	87	9 817	37	173	72 350

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Analiza obszaru dożywiania pokazuje nie tylko kontekst społeczny - problemy rodzin, konieczność wspierania rozwoju dzieci - ale także ekonomiczny. Realizacja zadania „dożywianie dzieci” mimo spadku liczebności dzieci objętych wsparciem wymaga sporych nakładów finansowych, które są wydatkiem gminy.

Znaczącą ofertę żywnościową dla mieszkańców Gminy oferuje Bank Żywności.

Pomoc udzielana mieszkańcom ma szeroko zakrojony wymiar, co potwierdza zamieszczone dalej zestawienie tabelaryczne.

Tabela 45 Pomoc udzielana mieszkańcom Gminy Ciasna z Banku Żywności

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Ilość otrzymanej żywności w kg	Wartość otrzymanej żywności w zł	Średnia na osobę w rodzinie kg/zł
2011	109	349	14 055,40	29 631,26	128,95/271,85
2012	94	299	15 581,20	44 367,01	165,76/471,99
2013	111	300	13 318,00	41 739,12	119,98/376,03
2014	49	148	10 502,00	6 971,50	70,95/47,10
2015	119	284	28 437,22	85 406,46	100,13/300,72

Źródło: Opracowanie własne GOPS

Jak pokazuje powyższe zestawienie pomoc żywnościowa udzielana mieszkańcom Gminy Ciasna w latach 2011-2015 dostarczana jest w coraz większej ilości i wartości. W prezentowanym zestawieniu widoczna jest jednak coraz mniejsza liczba rodzin korzystających z tej formy wsparcia, co może być oznaką poprawy sytuacji ekonomicznej mieszkańców Gminy Ciasna.

Prezentowane w niniejszej części problemy rodzin na terenie Gminy Ciasna stanowią jedynie fragment badanej rzeczywistości społecznej i nie wyczerpują katalogu problemów, z jakimi borykają się rodziny. Diagnoza obejmuje tylko te obszary w życiu rodzin, które mogą być badane przez pryzmat udzielanej pomocy i wsparcia oraz które stanowią pewien wyznacznik dla projektowania zmiany społecznej, istotnej dla rozwoju społeczności lokalnej oraz przeciwdziałania pojawiającym się problemom społecznym.

3.6.3. Klasyfikacja problemów społecznych pod względem ich natężenia

Przedstawiona w poprzednich rozdziałach charakterystyka problemów społecznych Gminy Ciasna jest wynikiem analizy dokumentów i danych statystycznych. Takie podejście jest niezbędne ze względu na konieczność poznania problemów, ale jest trudne dla ułożenia hierarchii problemów pod względem negatywnych skutków społecznych oraz zaplanowania skutecznej realizacji celów strategicznych.

Dla ustalenia, który z problemów społecznych występuje w Gminie Ciasna w największym natężeniu niezbędne jest porównanie danych statystycznych, stanowiących obraz problemów rodzin zarejestrowanych w badanym okresie czasowym. W tym celu opracowano zestawienie, w którym porównano dane statystyczne obrazujące występowanie problemów społecznych pod względem ich natężenia w poszczególnych latach.

Tabela 46 Natężenie problemów społecznych na obszarze Gminy Ciasna w latach 2011-2015 analizowane na podstawie liczby rodzin objętych różnorodnym wsparciem społecznym

Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba rodzin z problemem:					
brak środków do życia / ubóstwo	79	87	93	83	78
bezrobocie	45	51	54	49	41
niepełnosprawność	38	40	39	46	45
bezradność i problemy opiekuńczo-wychowawcze z dziećmi, (w tym rodziny objęte asystenturą)	25 (0)	27 (0)	27 (3)	26 (3)	26 (4)
wielodzietność	23	43	22	18	19
samotne rodzicielstwo	17	18	16	14	12
alkoholizm	11	14	15	16	14
przemoc w rodzinie	2	3	7	5	3
długotrwała lub ciężka choroba	4	10	8	4	8
problem wieku starczego	8	10	14	16	16
piecza zastępcza /dzieci umieszczone poza naturalną rodziną biologiczną	0	0	2	2	2
problemy adaptacyjne po opuszczeniu zakładu karnego	4	2	3	2	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Analiza natężenia problemów społecznych Gminy Ciasna pozwala stwierdzić, że jednym z najdotkliwiej odczuwanych problemów mieszkańców jest **trudna sytuacja finansowa i brak środków do życia** na poziomie umożliwiającym pełnie zaspokojenie niezbędnych potrzeb. Brak dochodów lub dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, to także przyczyny trudności w innych sferach życia społecznego, zwłaszcza w kwestiach zdrowotnych i edukacyjnych. Brak środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych należy traktować priorytetowo, jest to bowiem problem, który wpływa na jakość życia mieszkańców oraz ogranicza możliwości rozwoju społecznego i gospodarczego, tym bardziej że obraz badań pokazuje utrzymujący się poziom występowania tego problemu.

Problemem rysującym się na obszarze Gminy Ciasna jest **bezrobocie**. Brak zatrudnienia wpływa na wysokość dochodów mieszkańców, co pozostaje w ścisłej korelacji z problemem ubóstwa. Brak zatrudnienia to brak dochodów, brak dochodów to trudności w zaspokajaniu życiowych potrzeb oraz ograniczenie możliwości inwestowania w edukację, zmianę lub podwyższanie kwalifikacji. Konkluzja jest taka, że bezrobocie i ubóstwo pozostawiają osoby i rodziny w zamkniętym kręgu możliwości zmiany swojej sytuacji. Niepokojącym jest fakt, że problem utrzymuje się na podobnym poziomie, co powoduje konieczność podejmowania różnorodnych form aktywizacji osób pozostających bez pracy oraz tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu nowych miejsc pracy i rozwoju przedsiębiorczości.

Porównanie wartości widocznych w tabeli odzwierciedlającej poziom natężenia problemów społecznych nie pozostawia żadnych wątpliwości dla stwierdzenia, że znaczącym problemem społecznym Gminy Ciasna jest **niepełnosprawność**, powodująca znaczące ograniczenie w pełnieniu ról społecznych. Skutki niepełnosprawności utrudniają codzienne funkcjonowanie, zatrudnienie, zarabkowanie. Problemy osób niepełnosprawnych, w tym problemy dzieci z niepełnosprawnością, oraz rozwiązywanie tych problemów wymaga sporych nakładów finansowych na likwidację barier społecznych, komunikacyjnych, rehabilitację i przystosowanie się do nowej sytuacji życiowej w związku z istotnymi ograniczeniami.

Kolejną pozycję na mapie problemów społecznych Gminy Ciasna zajmują **problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach wychowujących dzieci oraz bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego**. Bezradność rodziców i niewydolność wychowawcza generuje z kolei inne problemy dotyczące szczególnie dzieci i młodzież w okresie dorastania, co obserwowane jest na poziomie szkół zlokalizowanych na terenie gminy. Przejawia się to brakiem zainteresowania rodziców postępami dzieci w nauce, nieprzygotowaniem dzieci do zajęć szkolnych itp. Problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych rodziców są często przyczyną zaburzeń rozwojowych dzieci, sprzyjają tworzeniu się nieformalnych grup rówieśniczych, naruszaniu powszechnie obowiązujących norm i wartości, a nawet wchodzeniu w konflikty z prawem. Liczebność rodzin niezaradnych, wychowujących dzieci utrzymuje się od kilku lat na podobnym poziomie, co wymaga działań interwencyjnych podejmowanych przez pracowników socjalnych, asystentów rodzin, pedagogów szkolnych, kuratorów społecznych i innych służb działających na rzecz wzmocnienia rodziny. Znaczenie roli i funkcji rodziny dla prawidłowego wychowania przyszłych pokoleń czyni zasadnym podejmowanie dalszych

zadań związanych z promowaniem prawidłowych postaw rodzicielskich i utrwalaniem właściwych postaw wychowawczych.

Istotne miejsce wśród problemów społecznych dotyczących rodziny zamieszkującej na obszarze Gminy Ciasna jest **wielodzietność**. Problem ten nie jest postrzegany w kategoriach typowego problemu społecznego, ale w trosce o zapewnienie jak najlepszych warunków rozwoju dzieciom wychowującym się w liczniejszych rodzinach, traktowany jest jako zagadnienie wymagające zwiększonego zainteresowania zarówno władz samorządowych jak i instytucji odpowiedzialnych za organizację systemu kompleksowego wspierania rodzin. Widoczna w statystyce tendencja spadkowa liczby rodzin wielodzietnych będących klientami pomocy społecznej, w tym klientami świadczeń finansowych, świadczy o coraz większej skuteczności wsparcia rodzin przez inne narzędzia pojawiające się w systemie wsparcia społecznego.

Wśród problemów rodzin na obszarze Gminy Ciasna obserwuje się też **samotne rodzicielstwo**. Wprawdzie samotne rodzicielstwo - podobnie jak wielodzietność - samo w sobie nie jest definiowane jako typowy problem społeczny, ale z uwagi na potrzeby dzieci, a ściślej stopień ich zaspokojenia użyto takiej klasyfikacji dla określenia tego zjawiska. W rodzinach niepełnych bardzo często dochodzi do sytuacji, w której dzieci nie mają w pełni zaspokojonych potrzeb, stąd też konieczność objęcia wsparciem takich rodzin uznano za problem wymagający zainteresowania instytucji wspierających rodzinę. Jedną z przyczyn samotnego rodzicielstwa na obszarze Gminy jest rozpad małżeństw i zaniki więzi rodzinnych spowodowany migracją jednego z małżonków poza granice kraju w związku z poszukiwaniem pracy, do której dostęp trudniejszy jest w miejscu zamieszkania.

Na mapie problemów społecznych Gminy Ciasna wyraźnie widoczny jest problem **nadużywania alkoholu**. Skutki tej przypadłości społecznej widoczne są w pracy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która corocznie rozpatruje wnioski o skierowanie na leczenie odwykowe. Problem uzależnień utrzymuje się od lat na podobnym poziomie, mimo działań profilaktycznych, edukacyjnych i zaangażowania różnych instytucji pomocowych. Problemy wynikające z nadużywania alkoholu widoczne są w postawach rodzicielskich, zachowaniu społecznym, uszczuplają budżet domowy, powodują też inne zagrożenia np. większe prawdopodobieństwo schorzeń somatycznych, wypadków, niepełnosprawności itp.

Z problemem uzależnień wiąże się często - choć nie we wszystkich przypadkach - wiąże się **przemoc w rodzinach**. Prowadzone statystyki pokazują ten problem w coraz większym natężeniu, z tendencją wzrostową, co oznacza, że problem jest dopiero rozpoznawany. Szczegółowe zbadanie problemu przemocy wymaga dalszej obserwacji i analizy, co będzie możliwe po pewnym okresie działań Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz po wdrożeniu Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar. Działania te umożliwią szczegółowe rozpoznanie problemu i realne określenie skali przemocy w rodzinach na obszarze Gminy, co pozwoli dokładnie zaplanować i podjąć działania interwencyjne lub profilaktyczne.

Wśród problemów społecznych Gminy analizowanych przez pryzmat działań GOPS zauważa się także trudną sytuację finansową osób zmagających się z różnego rodzaju problemami zdrowotnymi, **długotrwałą lub ciężką chorobą**. Związane z leczeniem wydatki

pochłaniają sporą część zasobów finansowych osób i rodzin i zmuszają do ubiegania się o wsparcie społeczne, co wyraźnie widać w statystyce Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Rozwiązywanie problemów zdrowotnych jest w wielu wypadkach zależne od wsparcia oferowanego przez pomoc społeczną. W przypadku osób samotnych taka pomoc jest jedyną możliwością poprawy stanu zdrowia lub zmniejszenia odczuwanych dolegliwości.

Istotnym problemem Gminy jest **starzenie się społeczeństwa**. Na poziomie analiz statystycznych problem ten można analizować zarówno przez pryzmat świadczeń udzielanych najstarszym mieszkańcom, w tym usług opiekuńczych oraz usług o charakterze instytucjonalnym (skierowanie do domu pomocy społecznej) świadczonych mieszkańcom gminy, niezdolnym do samodzielnej egzystencji jak i prognoz demograficznych, które wskazują wyraźną tendencję wzrostową populacji osób wchodzących w wiek senioralny.

Wzrost liczebności grup wchodzących w wiek senioralny pociąga za sobą konieczność przygotowania się do organizowania i zapewnienia mieszkańcom Gminy Ciasna zróżnicowanych usług społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem usług pielęgnacyjnych, opiekuńczych, wspomagających osoby starsze, samotne i niepełnosprawne.

Opisane wyżej problemy to nie jedyne dolegliwości społeczne, które dają się zauważyć na terenie Gminy Ciasna. W okresie minionych lat sporadycznie pojawiał się problem naruszenia norm prawnych przez mieszkańców gminy, problemy przystosowania do samodzielnego życia po opuszczeniu zakładu karnego, problem bezdomności i tym podobne. Statystyki pokazują także inne zjawiska społeczne, których zakres nie zawsze definiowany jest w kategoriach problemu społecznego np. sytuacje kryzysowe wymagające podejmowania szczególnych działań w związku z zagrożeniem życia lub zdrowia mieszkańców.

Wymieniony powyżej katalog problemów społecznych nie obejmuje wszystkich dolegliwości społecznych występujących na terenie Gminy i nie został **trwale zamknięty**. Wiele problemów nie zostało jeszcze rozpoznanych, co oznacza, że pojawienie się każdej dysfunkcji społecznej będzie badane przez właściwe podmioty i instytucje Gminy oraz podjęte zostaną stosowne działania minimalizujące ich negatywne skutki.

Obecnie zidentyfikowane na poziomie Gminy Ciasna problemy społeczne są dość zróżnicowane. Wprawdzie ich natężenie jest porównywalne z problemami okolicznych gmin i nie stanowi istotnego zagrożenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego, ale pojawienie się nawet najmniejszego problemu społecznego wymaga bieżącej reakcji i zapobiegania rozprzestrzenianiu się negatywnych skutków i pojawianiu się nowych zagrożeń społecznych. Dla rozwiązywania problemów oraz minimalizowania ich skutków na terenie Gminy będą podejmowane kompleksowe działania, angażowane różne podmioty (instytucje) zarówno już istniejące jak i tworzone w ramach różnego rodzaju inicjatyw. Zakres działań obejmie zarówno programy wspierające jak i profilaktyczne, których zadaniem jest przeciwdziałanie pojawianiu się nowych dysfunkcji społecznych.

3.7. Infrastruktura i zasoby społeczne

Przegląd infrastruktury niezbędnej do podejmowania działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych został wykonany na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za 2015 rok” opracowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ciasnej na potrzeby planowania strategicznego.

Na obszarze Gminy Ciasna działają wszystkie podstawowe instytucje niezbędne do bieżącej realizacji zadań związanych z identyfikacją i rozwiązywaniem problemów społecznych. Specyfika położenia Gminy sprawia, że na terenie Gminy nie ma wielu instytucji specjalistycznych, bowiem te funkcjonują na obszarze Miasta Lubliniec będącego siedzibą powiatu. Zakres infrastruktury Gminy oraz potencjał kadrowy instytucji uprawnionych do podejmowania działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych prezentowany jest w dalszej części rozdziału.

Tabela 47 Instytucje pomocy i integracji społecznej oraz kadra uprawniona do podejmowania działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w 2015 roku

Instytucja	Liczba osób zatrudnionych
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	7
Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	13
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	5
Rewir dzielnicowych	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy zasobów pomocy społecznej za 2015 rok

Oprócz wymienionych wyżej instytucji na terenie Gminy Ciasna funkcjonują też inne, których działania w dużym stopniu nakierowane są na rozwiązywanie problemów społecznych lub minimalizowanie ich skutków. Należą do nich szkoły podstawowe i gimnazja, GOK, biblioteki gminne oraz organizacje pozarządowe współpracujące z samorządem Gminy w realizacji zadań publicznych na rzecz mieszkańców gminy. Wśród podmiotów zaangażowanych w rozwiązywanie problemów społecznych należy także wymienić Komendę Powiatową Policji w Lublińcu oraz Sąd Rejonowy w Lublińcu z zespołem kuratorów zawodowych, których działania stanowią istotny wkład w rozwiązywanie problemów społecznych oraz zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Ciasna.

Powyższe zestawienie obrazuje obecny stan infrastruktury społecznej oraz potencjału kadrowego. Wymienione podmioty stanowią podstawowe elementy systemu wsparcia społecznego. Niektóre z nich – tak jak Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie – funkcjonują od niedawna, inne – takie jak Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej mają wiele doświadczeń w skutecznym rozwiązywaniu problemów społecznych.

Potwierdzeniem tego faktu jest zestawienie obrazujące działania w ramach pracy socjalnej, prowadzonej w celu pomocy osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych. W zestawieniu widoczne są też działania aktywizujące osoby i rodziny do rozwiązywania własnych problemów, czego przykładem jest liczba zawartych kontraktów socjalnych. Poniższe zestawienie jest odzwierciedleniem pracy socjalnej tj. działań mających na celu pozafinansowe wsparcie w zaspokajaniu potrzeb licznych rodzin, które własnym staraniem nie są w stanie pokonać życiowych trudności, potrzebują poradnictwa, doradztwa oraz wspierania w rozwiązywaniu problemów, a nie tylko pomocy

finansowej. Jak pokazuje tabela działania te obejmują każdego roku liczną grupę rodzin, co odzwierciedla potrzebę wsparcia osób i rodzin dążących do samodzielnego rozwiązywania swoich problemów.

Tabela 48 Praca socjalna świadczona przez pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ciasnej na rzecz osób i rodzin z problemami

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba zawartych kontraktów socjalnych	Liczba osób objętych kontraktem
2011	228	721	1	1
2012	143	431	0	0
2013	86	291	0	0
2014	84	282	4	4
2015	85	257	6	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS-03

Uzupełnieniem działań instytucji publicznych są organizacje pozarządowe, których liczba oraz zakres realizacji zadań z roku na rok ulega zwiększeniu.

Na terenie Gminy Ciasna działają organizacje pozarządowe zajmujące się promocją kultury i sportu, ochroną dziedzictwa narodowego czy wspieraniem rozwoju gospodarczego Gminy. Są też organizacje pozarządowe, których działalność statutowa związana jest z problemem integracji społecznej i ochrony zdrowia. Należą do nich między innymi Caritas, świadczący usługi osobom starszym, chorym i niepełnosprawnym.

Istotne zmiany społeczne obserwuje się w obszarze tworzenia warunków sprzyjających rozwiązywaniu problemów społecznych na bazie lokalnej infrastruktury, z czynnym udziałem społeczności lokalnej. Infrastruktura jest ciągle uzupełniana co pozwala na wdrażanie nowych, coraz bardziej skutecznych rozwiązań.

3.8. Analiza SWOT w zakresie rozwiązywania problemów społecznych Gminy Ciasna

Na podstawie opisu sytuacji ekonomicznej i społecznej oraz zasobów Gminy Ciasna można wskazać szanse i zagrożenia pojawiające się w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.

Mocne strony Gminy Ciasna w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	Słabe strony Gminy Ciasna w zakresie rozwiązywania problemów społecznych
1) doświadczenie instytucji powoływanych do wspierania mieszkańców w	1) zbyt mały w stosunku do potrzeb potencjał w obszarze przedsiębiorczości,

rozwiązywaniu problemów społecznych, 2) znajomość środowiska oraz norm i wartości społecznych ważnych dla lokalnej współpracy, 3) umiejętność pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć adresowanych do społeczności lokalnej, 4) potencjał kadrowy niezbędny do realizacji tych przedsięwzięć, 5) wiedza, doświadczenie i umiejętności działania na rzecz społeczności lokalnej, identyfikowania i zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców, 6) podejmowanie inicjatyw na rzecz integracji społecznej.	2) zbyt małorozwinięty i zróżnicowany rynek usług społecznych, 3) niewielka ilość organizacji pozarządowych wspierających instytucje samorządowe w rozwiązywaniu problemów społecznych.
Szanse Gminy Ciasna w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	Zagrożenia zidentyfikowane na poziomie Gminy Ciasna w zakresie rozwiązywania problemów społecznych
1) niewielkie natężenie problemów społecznych na terenie gminy, co może wpłynąć na szybsze ich rozwiązywanie lub minimalizowanie negatywnych skutków, 2) dostępność środków finansowych na wspieranie inicjatyw w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, 3) istnienie instytucji pomocy i integracji społecznej z wykwalifikowaną kadrą, gwarantującą skuteczność podejmowania działań strategicznych oraz prawidłową koordynację działań, 4) dobre rozeznanie środowiska w zakresie istniejących problemów społecznych, co umożliwia niezwłoczne podejmowanie inicjatyw i właściwe przygotowanie odpowiednich działań, 5) istniejące w środowisku lokalnym organizacje pozarządowe oraz inicjatywy obywatelskie w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, co zwiększa zakres partycypacji społecznej i utrwala zmiany społeczne.	1) wzrost liczby osób starszych, wymagających wsparcia w okresie obniżonej sprawności funkcjonalnej, 2) konieczność ponoszenia kosztu opieki instytucjonalnej świadczonej dla osób starych, co w obecnym stanie prawnym (częściowa odpłatność lub zwolnienie z niej członków rodziny) znacząco obciąża budżet gminy, 3) duże odległości pomiędzy siedliskami mieszkańców, zwiększające koszty dojazdu do tych osób, a tym samym wpływające na większy koszt zapewnienia niezbędnego wsparcia oraz organizacji usług w miejscu zamieszkania, 4) brak osób chętnych do wykonywania zatrudnienia w usługach na rzecz osób wymagających wsparcia, 5) częste zmiany przepisów prawa wpływające na stanowienie norm prawa lokalnego, 6) brak zapewnienia stabilności w finansowaniu działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Wymieniony powyżej katalog nie wyczerpuje wszystkich istniejących możliwości, wskazuje jedynie najważniejsze obszary, które należy wziąć pod uwagę i które mogą mieć istotny wpływ na planowanie i realizację celów strategicznych.

4. Założenia strategiczne

Oparciu o przeprowadzoną diagnozę i analizę SWOT założono, że najbliższy okres wprowadzania zmian społecznych na terenie Gminy Ciasna może zaowocować ograniczeniem skutków zidentyfikowanych problemów społecznych, intensyfikacją rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy oraz poprawą jakości życia mieszkańców. Opracowane w niniejszej strategii prognozy pokazują w jakim kierunku należy prowadzić zmiany, aby działania strategiczne przyniosły jak najlepsze rezultaty oraz jak efektywnie zarządzać zmianą społeczną, aby wszystkim mieszkańcom Gminy Ciasna żyło się lepiej.

4.1. Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025

Prognozuje się, że cele strategiczne zostaną osiągnięte, a działania w najwyższym stopniu zaktywizują i zachęcą mieszkańców do udziału w rozwiązywaniu pojawiających się problemów. Wdrożenie strategii spowoduje:

- wzmocnienie bezpieczeństwa socjalnego najuboższych mieszkańców Gminy,
- utrzymanie odpowiedniego poziomu życia mieszkańców, umożliwiającego zaspokajanie najpilniejszych potrzeb, w tym potrzeb rozwojowych dzieci i młodzieży,
- zwiększenie liczby miejsc na lokalnym rynku pracy,
- wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
- wzmocnienie pozycji rodziny w społeczności lokalnej,
- umożliwienie dogodnych warunków rozwoju dzieci i młodzieży poprawę stanu zdrowia i sprawności fizycznej, w tym szczególnie osób starszych i niepełnosprawnych,
- zwiększenie dostępu do usług pielęgnacyjnych i opiekuńczych w środowisku zamieszkania, bez konieczności kierowania każdego mieszkańca wchodzącego w wiek senioralny do domu pomocy społecznej.

Osiągnięcie prognozowanych rezultatów będzie możliwe przy zaangażowaniu samorządu Gminy Ciasna, instytucji publicznych, podmiotów społecznych i gospodarczych oraz przedstawicieli społeczności lokalnej Gminy.

Prognozowane zmiany powinny sprzyjać włączeniu społecznemu, umożliwiać integrację społeczną, zapobiegać wykluczeniu i marginalizacji oraz spowodować poprawę jakości życia mieszkańców Gminy.

4.2. Kierunki i zakres działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych

Jednym z najważniejszych kierunków zmian społecznych na terenie Gminy Ciasna jest poprawa bezpieczeństwa socjalnego osób, których dochody nie pozwalają na zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych i uniemożliwiają życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Bardzo ważną kwestią jest ożywienie lokalnego rynku pracy i umożliwienie pozostającym bez pracy mieszkańcom gminy zatrudnienia, a co za tym idzie poprawy sytuacji ekonomicznej.

Bardzo ważnym kierunkiem działania jest wspieranie rodzin, w których zagrożony jest proces rozwoju i wychowania dzieci. Objęcie szczególnym wsparciem, zwłaszcza specjalistycznym (w tym asystenturą) rodzin, w których problem ten jest rozpoznany powinno być priorytetowym działaniem strategicznym wszystkich instytucji i podmiotów gminy działających na rzecz rodziny.

Jednym z kierunków niezbędnych działań jest utrzymanie i poszerzenie katalogu ofert usługowych dla zabezpieczenia potrzeb najstarszej grupy mieszkańców Gminy Ciasna. Niezbędne są działania wspierające utrzymanie jak najlepszej sprawności życiowej, wsparcie rehabilitacyjne, medyczne, pielęgnacyjne i socjalne, odpowiadające indywidualnym potrzebom seniorów.

Kwestią, której nie należy pomijać w planowaniu działań strategicznych jest wspieranie osób niepełnosprawnych w rozwiązywaniu problemów związanych z rehabilitacją, umożliwieniem zarobkowania poprzez organizację właściwych warunków pracy oraz likwidację wszelkich barier utrudniających osobom niepełnosprawnym codzienne funkcjonowanie w społeczności lokalnej. W tym obszarze należy też zwrócić uwagę na problem aktywizacji osób niepełnosprawnych, podnoszenie świadomości społecznej na temat skutków niepełnosprawności oraz praw i uprawnień osób z niepełnosprawnością.

Ważnym kierunkiem planowania działań strategicznych jest przeciwdziałanie uzależnieniom oraz przemocy w rodzinie. Obszar tych działań należy wypełnić przede wszystkim działaniami interwencyjnymi, zmierzającymi do przerwania przemocy, ochrony ofiar przemocy i ukarania sprawców. Obszar przeciwdziałania przemocy należy też wypełnić edukacją mieszkańców oraz działaniami informacyjnymi i profilaktycznymi, aby w jak największym stopniu uświadomić mieszkańcom gminy zagrożenia przemocy oraz informować jak należy im przeciwdziałać i chronić się przed utrwaleniem niepożądanych zachowań społecznych.

Jednym z kierunków działań, które należy zapoczątkować w Gminie Ciasna jest przygotowanie miejsc noclegowych, lokali socjalnych, mieszkań chronionych lub innych podobnych form wsparcia, mając na względzie problem bezdomności oraz problemy niektórych osób wychodzących z zakładów karnych i doświadczających problemów z uwagi na utratę dotychczasowego mieszkania.

Wskazane kierunki nie wyczerpują wszystkich możliwości w zakresie planowania zmian społecznych, dotyczą jedynie planowania zmian w obszarach rozpoznanych i uzasadniających konieczność podejmowania działań. Zakłada się, że planowane zmiany

będą wdrażane sukcesywnie, z uwzględnieniem możliwości kadrowych, organizacyjnych i finansowych Gminy Ciasna.

Wytyczone kierunki zmian znajdują swoje odzwierciedlenie w celach szczegółowych (operacyjnych), jakie zostały zdefiniowane w niniejszej strategii.

5. Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016-2025

Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016-2025 wpisują się w założenia polityki rozwoju Gminy Ciasna, powiatu Lublinieckiego. Cele Strategii stanowią też element wspólnej polityki społecznej województwa śląskiego oraz polityki społecznej kraju przyjętej na najbliższe lata.

Zdefiniowane cele są spójne z polityką równości szans, nakierowane na pobudzenie aktywności mieszkańców oraz gwarantujące pozytywne oddziaływanie na środowisko.

5.1. Cel główny Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016-2025

W oparciu o diagnozę oraz rozpoznane problemy społeczne Gminy celem głównym Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016-2025 jest **„Zapewnienie mieszkańcom Gminy Ciasna bezpieczeństwa socjalnego, umożliwienie włączenia społecznego oraz przeciwdziałanie wykluczeniu i marginalizacji”**.

Tak sformułowany cel strategii rozwiązywania problemów społecznych obejmuje wszystkie jej obszary problemowe i adresowany jest do wszystkich potencjalnych mieszkańców Gminy, których warunki i poziom życia odbiegają od przeciętnego poziomu życia.

5.2. Cele szczegółowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016-2025

Dla pełnego wdrożenia celu głównego strategii opracowano cele szczegółowe (operacyjne) obejmujące zróżnicowane obszary interwencji i działań na rzecz mieszkańców Gminy Ciasna. Zdefiniowane cele to:

- 1) Poprawa bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców nie posiadających dochodów własnych, lub posiadających dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych oraz przeciwdziałanie bezrobociu mieszkańców.
- 2) Wzmocnienie roli i funkcji rodziny, zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz dzieciom i młodzieży wychowującej się w tych rodzinach.
- 3) Zapewnienie dostępu do zróżnicowanych usług niezbędnych osobom w wieku starszym i niepełnosprawnym.
- 4) Przeciwdziałanie uzależnieniom, w tym alkoholizmowi i narkomanii.

5) Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Zakłada się, że sformułowane cele szczegółowe umożliwią ograniczenie skutków problemów społecznych rozpoznanych na terenie Gminy Ciasna. Ponadto dopuszcza się możliwość wprowadzania uzupełnień i modyfikacji treści celów szczegółowych w wyniku aktualizacji diagnozy społecznej lub w wyniku pojawiających się okoliczności wywołujących inne niż rozpoznane dotychczas zjawiska i problemy społeczne.

5.3. Wskaźniki realizacji celów strategicznych

Wskaźniki realizacji celu głównego stanowić będą efekt końcowy, mierzony w ostatnim okresie sprawozdawczym, tj. 2025 roku. Dla tego pomiaru ustalono następujące wskaźniki:

- Wskaźnik nr 1; do 2025 roku corocznie co najmniej 90% osób ubiegających się o pomoc zostanie objęta wsparciem w ramach różnorodnych świadczeń finansowych pomocy społecznej.
Wskaźnik ten będzie odzwierciedleniem ilości i jakości działań interwencyjnych w zakresie poprawy sytuacji ekonomicznej mieszkańców.
- Wskaźnik Nr 2; do 2025 roku wzrośnie o 30% w stosunku do 2015 roku liczba osób korzystających z poradnictwa, pracy socjalnej i wsparcia pozafinansowego mającego na celu umożliwienie osobom i rodzinom samodzielne pokonywanie trudności życiowych.
Wskaźnik ten będzie odzwierciedleniem jakości pracy socjalnej oraz profilaktyki społecznej prowadzonej na rzecz osób i rodzin, w których pojawiają się problemy.

Wskaźniki dla szczegółowych celów strategicznych ustalono w taki sposób, aby zmianę można było obserwować zarówno w corocznym raporcie sprawozdawczym jak i innych raportach związanych z monitorowaniem zachodzących zmian. Szczegółowy wykaz wskaźników przypisanych poszczególnym celom zawiera zamieszczona dalej tabela.

Tabela 49 Wskaźniki realizacji celów szczegółowych Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016-2025

Lp	Treść celu szczegółowego	Wskaźnik
1	Poprawa bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców nie posiadających dochodów własnych, lub posiadających dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych (w tym żywieniowych, mieszkaniowych) oraz przeciwdziałanie bezrobociu mieszkańców.	1) liczba osób, którym przyznano zasiłki pieniężne w roku kalendarzowym, 2) liczba osób objętych dożywianiem, 3) wysokość środków przeznaczonych na świadczenia pieniężne dla osób uprawnionych do świadczeń w kolejnych latach budżetowym. 4) wysokość środków przeznaczonych na dofinansowanie dożywiania w skali roku, 5) liczba projektów i programów

		osłonowych pomocy społecznej w skali roku, 6) liczba osób objętych projektami i programami osłonowymi w skali roku, 7) liczba mieszkań chronionych i/lub lokali socjalnych dla osób z problemami lokalowymi, 8) liczba osób korzystających z mieszkań socjalnych i chronionych 9) liczba osób podejmujących zatrudnienie, bez względu na formę prawną i wymiar czasowy (np. umowa zlecenie, umowa spółdzielcza itp), 10) liczba nowych miejsc pracy, w tym mikroprzedsiębiorstwa 11) liczba inicjatyw promujących zatrudnienie w sektorze usług dla ludności (np. usługi opiekuńcze dla osób w wieku senioralnym) 12) liczba osób skierowanych do prac społecznie użytecznych lub innych form zatrudnienia wspieranego.
2	Wzmocnienie roli i funkcji rodziny, zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz dzieciom i młodzieży wychowującej się w tych rodzinach.	1) liczba rodzin objętych „programem 500+ ” 2) liczba dzieci objętych „programem 500+ ” 3) liczba rodzin objętych świadczeniami rodzinnymi, 4) liczba projektów socjalnych adresowanych do rodzin, 5) liczba rodzin objętych kompleksowym wsparciem w ramach i projektów socjalnych, 6) liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego, w tym rodzinnego, 7) liczba dzieci skierowanych do zastępczych form opieki, 8) liczba zatrudnianych asystentów rodziny, 9) liczba dzieci, którym umożliwiono powrót z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych, 10) wysokość środków finansowych przeznaczonych na współfinansowanie pobytu dzieci w systemie pieczy zastępczej
3	Zapewnienie dostępu do zróżnicowanych usług niezbędnych osobom w wieku starszym i niepełnosprawnym	1) liczba osób objętych pomocą usługową, 2) liczba osób zatrudnionych jako opiekunki w przeliczeniu na pełne etaty lub godziny usługowe, 3) liczba osób skierowanych do domów pomocy

		społecznej, 4) liczba inicjatyw społecznych na rzecz seniorów (np. Kluby Seniora, itp.), 11) liczba inicjatyw na rzecz osób niepełnosprawnych (np. wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego i inne)
4	Przeciwdziałanie uzależnieniom, w tym alkoholizmowi i narkomanii.	1) liczba osób objętych działaniami GKRPA, 2) liczba projektów i programów przeciwdziałania uzależnieniom, 3) liczba osób objętych programami i projektami na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, 4) liczba osób skierowanych do Zakładów Leczenia Uzależnień, 5) liczba cofniętych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, 6) liczba inicjatyw społecznych w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii (kampanii informacyjnych, imprez plenerowych itp.)
5	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.	1) liczba założonych Niebieskich Kart, 2) liczba osób dotkniętych przemocą kierowanych do Ośrodków Wsparcia, 3) liczba inicjatyw informacyjno-edukacyjnych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, 4) liczba wniosków złożonych do stosownych organów o ukaranie sprawców przemocy, liczba specjalistycznych szkoleń dla osób działających w obszarze przemocy w rodzinie.

5.4. Monitoring realizacji celów i działań strategicznych

Monitoring realizacji celów strategicznych prowadzony będzie na bieżąco, a corocznie w okresie sprawozdawczym opracowany będzie raport oceniający stopień realizacji poszczególnych celów strategicznych. Raport stanowi załącznik do sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ciasnej, składanego Radzie Gminy, stosownie do treści art.110 ust 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.

Ocena wdrażania działań Strategii prowadzona będzie w dwóch wymiarach. Po pierwsze – jako ocena wdrażania planowanych działań strategii pod względem ich ilości i zasięgu, po drugie – jako ocena charakteru zmian, które strategia wprowadza w życie

społecznym, a więc „czy? - i na ile?”wdrażane zmiany przyczyniają się do rozwiązywania lokalnych problemów.

Efekt realizacji działań powinien być porównany z sytuacją wyjściową. Osiągnięcie celu strategicznego powinno pociągać za sobą pytanie jak utrzymać stan, który osiągnięto? Jak go umacniać i rozwijać?

Na ostatnim etapie oceny strategii niezbędne będzie określenie rekomendacji na przyszłość, jako wniosków płynących z realizacji strategii i sugestii do planowania kolejnych działań społecznych.

6. Opis sposobu realizacji strategii oraz działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025 wdrażana będzie poprzez realizację programów, projektów socjalnych, oraz konkretnych zadań realizowanych przez podmioty i instytucje współdziałające na poziomie Gminy z administracją samorządową.

Do najważniejszych należą między innymi:

- Gminny program wspierania rodziny.
- Gminny program osłonowy w zakresie dożywiania dzieci i uczniów na lata 2014 – 2020.
- Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
- Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
- Gminny program przeciwdziałania narkomanii.
- Programy i projekty związane z przeciwdziałaniem bezrobociu i aktywizacją zawodową mieszkańców w tym Programy wdrażane we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy.
- Programy osłonowe adresowane do różnych kategorii społecznych w zależności od rozpoznanych potrzeb, w tym programy współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Działania mogą być realizowane na różnych poziomach poczynając od współpracy partnerskiej, aż po zlecanie realizacji zadań publicznych w trybie określonym przepisami prawa. W zlecaniu zadań preferowane będą procedury oparte na przepisach ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, promujące działania miejscowych organizacji pożytku publicznego z zachowaniem zasad konkurencyjności i najwyższej jakości rezultatów.

Programy i projekty muszą być zbieżne z założeniami niniejszej Strategii oraz tak zaplanowane, aby wpisywały się w strukturę celu głównego strategii lub celów szczegółowych, zaś efekty realizacji programu lub projektu wpływały na osiągnięcie celu głównego strategii.

Za priorytetowe w realizacji celów strategicznych uznane będą programy i projekty wdrażane z zastosowaniem:

- metod partycypacyjnych - włączających interesariuszy społecznych do podejmowania wspólnych działań społecznych,

- metod aktywizujących – włączających osoby z tzw. kategorii ryzyka w zmianę ich trudnej sytuacji,
- metod integrujących – wzmacniających lokalne więzi społeczne w czasie wspólnych działań na rzecz osób z grup ryzyka oraz na rzecz dobrych praktyk,
- metod profilaktycznych – zapobiegających pojawianiu się trudnych sytuacji społecznych oraz minimalizujących przyczyny generujące takie sytuacje,
- metod niwelujących – rozwiązujących problemy, eliminujących niepożądane zjawiska lub sytuacje.

Niezależnie od metod wdrażania strategii, do realizacji celów strategicznych mogą przyczynić się wszystkie instytucje, organizacje i osoby bezpośrednio zaangażowane w wykonanie zadań, zarówno osoby reprezentujące instytucje Gminy Ciasna, jak i przedstawiciele organizacji pozarządowych, wolontariusze, przedsiębiorcy i inne osoby.

Szczegółowy zakres wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016-2025 wskazuje „Harmonogram” zamieszczony w rozdziale 10 niniejszej Strategii.

Harmonogram jest praktycznym narzędziem gwarantującym systematyzację i chronologię działań (zadań, programów, projektów) planowanych do realizacji oraz ich rozłożenie w czasie. Działania przypisane są poszczególnym celom szczegółowym (operacyjnym), w taki sposób, aby mogły być realizowane w planowanym zakresie lub rozszerzone o nowe (dodatkowe) działania, w tym działania podmiotów podejmujących współpracę po raz pierwszy. Harmonogram przedstawia zwięzły zapis zadań i czynności prowadzących do osiągnięcia zamierzonego celu, co jednocześnie umożliwia monitorowanie procesu wdrażania strategii.

W przypadku istotnych zmian w realizacji działań strategicznych Harmonogram może być aktualizowany zgodnie z procedurą aktualizacji określoną w rozdziale 9 niniejszej Strategii.

7. Ramy finansowe strategii oraz źródła finansowania wydatków związanych z realizacją działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych

Polityka społeczna, zapobieganie ubożeniu społeczeństwa, przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu oraz przedsięwzięcia w zakresie rozwiązywania problemów społecznych obejmują jedną z ważniejszych sfer działania społecznego. Wśród zadań publicznych gminy obszar ten zajmuje priorytetowe miejsce, co dotychczas gwarantowało możliwość pozyskania środków na realizację zadań z zakresu polityki i pomocy społecznej. Kierunki kształtowania polityki społecznej na najbliższe lata nie przewidują zasadniczych zmian w finansowaniu działań osłonowych o charakterze socjalnym, co pozwala mieć gwarancję częściowego ich finansowania z budżetu państwa.

Nie bez znaczenia w całokształcie finansowania działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016 – 2025 może być udział funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych.

Największy udział w realizacji działań strategicznych przypada jednak funduszom samorządu gminnego, wzmocnionym potencjałem sponsorów, przedsiębiorców i innych podmiotów gospodarczych oraz osób fizycznych. Środki finansowe niezbędne do wdrażania działań strategii mogą pochodzić ze środków na ustawową realizację zadań publicznych, statutową działalność instytucji i organizacji (np. organizacji pozarządowych) lub grantów pozyskanych na realizację konkretnych programów lub projektów.

Budżet planowany na realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025 został oszacowany w okresach rocznych, odrębnie dla każdego z celów strategii. Założono, że wydatki na realizację celów strategicznych oscylować będą corocznie w granicach zbliżonych do wydatków planowanych na 2016 rok, z niewielkim ok. 1% wzrostem dla celów od 1 do 3, które są w pewnym zakresie nakierowane na poprawę sytuacji materialnej mieszkańców Gminy Ciasna. Przewidywany plan wydatków stanowi załącznik numer 1 do niniejszej strategii.

Szczegółowe wartości wydatków niezbędnych do osiągnięcia celów strategii corocznie podlegają zatwierdzeniu przez Radę Gminy Ciasna, w trybie przewidzianym dla uchwalania budżetu gminy.

8. Informacja i promocja wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ciasna na lata 2016-2025

Osiągnięciu celu głównego strategii towarzyszyć będzie informacja o wdrażaniu działań strategicznych, a strategia i wywołane przez nią zmiany staną się własnością społeczności lokalnych.

Promocja działań strategicznych odbywać się będzie poprzez konsultacje społeczne, prezentację dobrych praktyk w zakresie rozwiązania problemów społecznych na poziomie społeczności lokalnych, na spotkaniach mieszkańców, posiedzeniach komisji Rady Gminy, konferencjach wewnętrznych i zewnętrznych oraz w lokalnych i regionalnych mediach.

Promotorami zmiany społecznej będą nie tylko jej koordynatorzy i podmioty odpowiedzialne za wdrożenie, ale także beneficjenci i adresaci działań, którzy w sposób bezpośredni będą odczuwać skutki zmian.

9. Zasady aktualizacji i wprowadzania zmian w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025 jest wieloletnim dokumentem planistycznym i co do zasady nie może ulegać zmianom czy modyfikacji. W szczególności nie mogą ulegać zmianie cele Strategii oraz wskaźniki ich osiągnięcia.

Ze względu na fakt, że Strategia określa obszar dynamicznie zmieniający się pod względem natężenia problemów społecznych może jedynie podlegać aktualizacji, mającej na celu odniesienie do okoliczności lub faktów, których istnienia nie można było przewidzieć na

etapie projektowania dokumentu, lub które pojawiły się w trakcie wdrażania działań Strategii. Aktualizacja może nastąpić także w przypadku istotnych zmian w przepisach prawa regulujących zakres zadań samorządu gminy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych oraz finansowania tych zadań z budżetu gminy.

Mając powyższe na względzie Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016 - 2025 może być aktualizowana w następujących obszarach:

1. Diagnostycznym – jeśli na obszarze działania Gminy pojawią się problemy społeczne nie istniejące w czasie opracowywania Strategii.
2. Planistycznym – jeśli w trakcie wdrażania Strategii okaże się, że w planie pominięto istotne dla rozwiązywania istniejących problemów zagadnienia lub wystąpi konieczność zaplanowania działań dla nowych problemów, zdiagnozowanych w trakcie wdrażania Strategii.
3. Wdrożeniowym – jeśli w trakcie wdrażania Strategii okaże się, że zmieniają się podmioty odpowiedzialne za wdrożenie konkretnych zadań lub zaplanowane działania są nieadekwatne do potrzeb i trzeba je zastąpić innymi.
4. Ewaluacyjnym – jeśli w trakcie wdrażania Strategii znajdą istotne okoliczności mające wpływ na ocenę skuteczności planowanych działań.

Inicjatorem (wnioskodawcą) aktualizacji Strategii może być:

1. Dyrektor GOPS w Ciasnej jako podmiot koordynujący wdrażanie Strategii.
2. Każdy z podmiotów partnerskich uczestniczących we wdrażaniu Strategii.
3. Podmiot zewnętrzny sprawujący nadzór i kontrolę nad działaniem Gminy w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.
4. Inny podmiot w uzasadnionych sytuacjach.

Aktualizacja Strategii może odbywać się nie częściej niż raz do roku, o ile znajdą okoliczności uzasadniające przeprowadzenie aktualizacji. Okres aktualizacji może być powiązany z okresem sprawozdawczym. Aktualizacja Strategii odbywa się w trybie przewidzianym dla jej uchwalenia.

10. Harmonogram wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025

<i>L p.</i>	<i>Cel szczegółowy</i>	<i>Działania niezbędne do realizacji celu</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne za realizację</i>	<i>Termin realizacji</i>	<i>Uwagi</i>
1	Poprawa bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców gminy nie posiadających dochodów własnych, lub posiadających dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych oraz przeciwdziałanie bezrobociu mieszkańców.	przyznawanie świadczeń finansowych	GOPS	wdrażanie na bieżąco zgodnie z potrzebami	
		organizacji i zapewnienie dożywiania	GOPS	wdrażanie na bieżąco zgodnie z potrzebami	
		udzielanie pomocy rzeczowej i w naturze,	GOPS, sponsorzy, darczyńcy, współpraca z bankiem żywności	wdrażanie na bieżąco zgodnie z potrzebami	
		prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych	GOPS, samorząd Gminy	w zależności od potrzeb	
		zapewnienie źródeł finansowania świadczeń i innych form wsparcia	Samorząd Gminy	na bieżąco zgodnie z potrzebami	
		wdrażanie osłonowych programów i projektów socjalnych oraz inne działania w zależności od rozpoznanych potrzeb	Samorząd Gminy, GOPS, inne podmioty	w zależności od potrzeb	
		wzmacnianie potencjału kompetencyjnego osób bezrobotnych	Samorząd Gminy, GOPS, PUP, podmioty którym zlecono realizację zadań.	na bieżąco	
		Współpraca z PUP w obszarze tworzenie nowych miejsc pracy	Samorząd Gminy, GOPS, PUP,	na bieżąco	

		inicjowanie prac społecznie użytecznych oraz innych form zatrudnienia wspieranego na terenie gminy			
2	Wzmocnienie roli i funkcji rodziny, zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz dzieciom i młodzieży wychowującej się w tych rodzinach	wdrażanie programu 500+ dla rodzin wychowujących dzieci,	Samorząd gminy, GOPS	w zależności od rozpoznanych potrzeb	
		inicjowanie i wdrażanie programów osłonowych mających na celu wzmacnianie roli rodziny w tym programu wpierania dzieci i rodzin na terenie gminy	GOPS (pracownicy socjalni, asystenci rodziny), organizacje pozarządowe, szkoły i inne podmioty	zgodnie z terminami wskazanymi w trzyletnich programach wspierania rodziny	
		korygowanie nieprawidłowych postaw rodzicielskich	GOPS, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy, GKRPA, inne podmioty, w tym PCPR	na bieżąco	
		obejmowanie asystenturą rodzin, udzielanie poradnictwa specjalistycznego, pedagogicznego, prawnego i psychologicznego rodzinom dysfunkcyjnym,	GOPS, Placówki wsparcia specjalistycznego, PCPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Szkoły	w zależności od rozpoznanych potrzeb	
		Współpraca w zakresie organizowania pieczy zastępczej oraz współfinansowanie pobytu dzieci w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej	GOPS, PCPR, Organizator Pieczy Zastępczej, Sąd Rodzinny, Kuratorzy, Szkoła, inne podmioty	na bieżąco	

3	Zapewnienie dostępu do zróżnicowanych usług niezbędnych osobom w wieku starszym i niepełnosprawnym	rozwój zróżnicowanych usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych, w tym mieszkań chronionych	Samorząd gminy, GOPS, organizacje pozarządowe, inne podmioty, w tym komercyjne	na bieżąco,	
		organizowanie i prowadzenie dziennych form wsparcia seniorów (Domów Seniora, Klubów Seniora itp.)	Samorząd gminy, GOPS, organizacje pozarządowe, inne podmioty, w tym komercyjne	w zależności od rozpoznanych potrzeb	
		kierowanie do domów pomocy społecznej	GOPS, powiaty prowadzące domy pomocy społecznej	na bieżąco	
		wspieranie form aktywizacji osób starszych	Samorząd Gminy, GOPS, inne organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych	na bieżąco	
		inicjowanie i wdrażanie programów osłonowych w zakresie wspierania osób w wieku senioralnym oraz osób z niepełnosprawnością	Samorząd Gminy, GOPS, organizacje pozarządowe	w zależności od potrzeb	
		prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych	GOPS, samorząd Gminy	w zależności od potrzeb	
4	Przeciwdziałanie uzależnieniom, w tym alkoholizmowi i narkomanii.	opracowanie i realizacja gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	Samorząd Gminy, GOPS, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Szkoły	Zgodnie z harmonogramem programu	

		opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania narkomanii	Samorząd gminy, GOPS, organizacje pozarządowe, inne podmioty, Policja, Szkoły	Zgodnie z harmonogramem programu	
5	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.	realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar	Samorząd Gminy, GOPS, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Policja	Zgodnie z harmonogramem programu	
		prowadzenie działań określonych procedurą Niebieska Karta	GOPS, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Policja	Na bieżąco	

**Przewidywany plan wydatków na realizację celów określonych
w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Ciasna na lata 2016-2025**

[illegible]